

फिजियोथेरापी सेवाको
होम सर्भिसको लागि

सम्पर्क नं. ९८४९७३२६९७,
०१-६६३३६५२ मध्यपुर
थिमि-४

राष्ट्रिय सभा दलका नेता व्यवस्थापन गर्ने भर्ति केन्द्र बन्दै

काठमाडौं । देशमा राजतन्त्रको अन्त्यसँगै गणतन्त्रको स्थापना भएको भएपनि दुई दशक हुन लागि सकेको छैन। यस अवधिमा आम जनसमुदाय देशमा स्थापित लोकतान्त्रिक गणतन्त्रमा दलहरूले खेलेको भूमिकाका कारण आजित बनिसकेको अवस्था छ। देशमा विगतदेखि अहिलेसम्म पनि दलहरूले एकल

तेहे-याई सरकारको नेतृत्व गरिसकेको छ भने यस भन्दा अघिल्लो समय नेपालमा वामपन्थीको दृष्टि तिहाई बहुमत भएको सरकारसमेत निर्माण भइसकेको अवस्था छ। तर देशको अवस्थामा भने कुनै परिवर्तनको आभास आमजनसमुदायले गर्न पाएका छैनन्। जसको कारण पनि जनतामा दलहरू प्रति नैराश्यता कायम छ। यही जनताको नैराश्यतालाई बल पुऱ्याउने गरि अहिले चलि रहेको 'अनलाइन शपिड'लाई व्यवस्थित गर्नका लागि सरकारले राष्ट्रिय सभामा विधेयक दर्ता गरेको थियो। तर, राष्ट्रिय सभाका सांसदले गरिदिए विद्युत् व्यापारको बहस। विधेयकमा हुँदै नभएको विषयमा छलफल गरेर उनीहरूले भारत बाँकी पेज ७ मा

अपराध रोकथाम र शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि अन्तरक्रिया

काठमाडौं - समुदाय-जिल्ला प्रहरी साभेदारी कार्यक्रम अन्तर्गत अपराध रोकथाम र शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि माध्यामिक तहका प्रधानाध्यापकहरूसँग जिल्ला प्रहरी कार्यालय प्युठानमा शनिवार दुई दिवसीय अन्तरक्रिया कार्यक्रम सुरु भएको छ। अन्तरक्रिया कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि जिल्ला न्यायाधीश पुनाराम खनालले प्रधानाध्यापक र शिक्षकहरूले समाजमा घट्ने अपराध रोकथाम तथा अनुसन्धानमा प्रहरीलाई सूचना दिई सहयोग गर्नुपर्ने धारणा व्यक्त गरे। प्रहरीसँग सहकार्य एवम् साभेदारी गरी समाजलाई अपराधरहित बनाउन र न्यायसम्पादनको लागि सहयोग पुऱ्याउन उनले अनुरोधसमेत गरे।

स्तालिन र माओको जन्म दिवसको अवसरमा प्रवचन

भक्तपुर । विश्व सर्वहारा वर्गका महान नेता का. स्तालिनको १४५ औं र का. माओ त्सेतुङको १३० औं जन्म दिवसको अवसरमा भक्तपुर नगरपालिका कर्मचारी एशोसियसन र नेपाल कर्मचारी समाजको आयोजनामा प्रवचन तथा मार्गनिर्देशन कार्यक्रम सम्पन्न भयो। उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि सुनिल प्रजापतिले जनता, कर्मचारी र जनप्रतिनिधिहरूको एक मनको एकताले नमुना नगर बनाउन सफल भएको बताउनु भयो। उहाँले अग्रजहरूको मेहनत र अथक प्ररिश्रमले भक्तपुर आजको स्थितिमा पुगेको हो भन्नु भयो। लेनिनवादी सिद्धान्त अनुसार जनताको सेवा गर्न निर्वाचनमा सहभागी भएको र नर्मकपाले निर्वाचनलाई जनताको चेतना स्तर नाप्ने व्यारोमिटरको रुपमा उपयोग गरेको कुरा प्रमुख

एमालेको राष्ट्रियसभामा उम्मेदवारी लोकतन्त्रको सुदृढ गर्न : सभासद थापा

भक्तपुर । वागमती प्रदेशसभाका सदस्य किरण थापाले आसन्न राष्ट्रियसभा निर्वाचनमा नेकपा एमालेले प्रमुख पक्षले राष्ट्र, राष्ट्रियता, लोकतन्त्र र समृद्ध नेपालको पक्षमा १९ वटै निर्वाचन क्षेत्रमा उम्मेदवारी दिएको बताएका छन्। रफत सञ्चार क्लब भक्तपुरमा मंगलबार आयोजित सञ्चार-संवाद बाँकी पेज ७ मा

चाकुको बास्नाले सुगन्धित टोखाबजार

काठमाडौं: माघेसङ्क्रान्ति पर्व नजिकिँदै गर्दा ऐतिहासिक, धार्मिक र पुरातात्विक महत्व बोकेको काठमाडौंको उत्तरी क्षेत्रमा अवस्थित टोखाबजारमा चाकुको बास्ना आउन थालेको छ। विशेष गरी नेवार समुदायमा माघेसङ्क्रान्ति पर्वमा चाकु खाने प्रचलन बढी छ। टोखा नेवार समुदायको मुख्य बस्ती रहेको सहर हो। यो सहरमा काठमाडौंका अन्यत्रको तुलनामा माघे सङ्क्रान्तिका लागि चाकु बढी उत्पादन हुने गर्छ। माघे सङ्क्रान्ति पर्व आउन दश दिन बाँकी रहँदा यहाँका उद्यमीलाई चाकु बनाउन भ्याइनभ्याइ देखिन्छ। टोखा नगरपालिका वडा नं २ र ३ मा चाकु उत्पादन गर्ने १४ उद्योग छन्। ती उद्योग वरिपरी यतिबेला मानिसहरूको चहलपहल पनि बढेको देखिएको छ। टोखावासी मात्रै नभइ काठमाडौंका अधिकांश पसलैले पनि यहीँबाट चाकु लगी विक्री गर्ने भएकाले उनीहरूको पनि बाक्लो उपस्थिती देखिन थालेको बाँकी पेज ७ मा

घरेलु तथा साना उद्योग संघको ३३ औं साधारणसभा सम्पन्न

भक्तपुर । वागमती प्रदेशका उद्योग, वाणिज्य, भुमि तथा प्रशासन मन्त्री रामकृष्ण चित्रकारले भक्तपुर घरेलु तथा साना उद्योग संघको ३३ औं साधारणसभा तथा महिला उद्यमी समितिको ३१ औं साधारणसभालाई सम्बोधन गर्दै करिव ६० रोपनीमा चाँगुनारायण नगरपालिकामा साँस्कृतिक औद्योगिक ग्राम स्थापना हुने जानकारी दिएका छन्। उनले औद्योगिक ग्रामका लागि नगरपालिकाले ६० रोपनी जग्गा उपलब्ध गराउने निर्णय गरिसकेको र सो ग्रामको सम्भाव्यता अध्ययन तथा डिपिआर निर्माण प्रक्रिया अघि बढीसकेको जानकारी दिए। बाँकी पेज ३ मा

सार्वजनिक यातायातमा भाषाभाषी जीतको रठको

कुब्जोड किरात हिजोआज ललितपुर-काठमाडौं, भक्तपुर-काठमाडौं अर्थात् काठमाडौं उपत्यकामा चल्ने सार्वजनिक यातायातमा सवार हुँदा केही रिमिक्स गीतहरू बच्चन्। सुमधुर नेपाली शब्द गोडो पर्गेल्लै गर्दा अलिकति कानमा ठेस लागेजस्तो हुन्छ। सुन्दै जाँदा नबुझिने शब्द पनि बुझ्ने गरी मिसिएको सुनिन्छ। एउटा स्टेसनबाट अलि परको स्टेसनसम्म पाँगा गुडिसक्दा भ्याप्टे अनुमान हुन्छ कि त्यो गीतको गोडो त तामाङ भाषाको पो रहेछ। अनि लाग्छ, कति मिठो गरी गाएको यी कलाकारले भनेर चित्तमा मलम लगाउन पुगिन्छ। रहस्य यस्तो रहेछ कि तामाङ कलाकार संघका अध्यक्ष अनुसार तामाङ भाषा र तामाङ सेलोलाले लिएर महिनाभरिमै ३०-४० वटा गीत निर्माण हुने गर्छ। तामाङ मातृभाषा संगीतको प्रवर्द्धनमा तामाङ कलाकारहरूले भरपूर प्रयास गर्दै आएका छन्। संघमा २०० भन्दा बढी कलाकार सदस्य छन्। 'वर्षमा सयौं कर्मसंयल गीतहरू बन्ने गर्छ। ल्होछारको अवसर, संस्कार, संस्कृति, परम्परा उजागर हुनु स्वभाविकै हो। समय सापेक्ष उठेका ताम्सालिङ मुद्दा, अभियानमा समर्पित भएर कलाकार संघमार्फत् लागीपरेका छौं।' अध्यक्ष तामाङको कथन छ। आफ्नो संस्कार संस्कृतिको विषय समेटेर अधिकतम गीतहरू बन्ने गरेको छ। सँगसँगै समय सापेक्ष जस्तै ताम्सालिङको मुद्दा निरन्तर उठिरहेको छ। तामाङ संस्कृतिलाई अरु संस्कृतिले अलिकति थिचोमिचो गर्न खोज्ने, अरु जातजातिले तामाङ संस्कृतिमाथि आवाज उठाउने जस्ता समय सापेक्ष आइपरेको मुद्दाहरू, जनचेतना जगाउने गीतहरू बन्ने गरेको अध्यक्ष तामाङको भनाइ छ। दैनिक यति नै बाँकी पेज २ मा

सार्वजनिक.....

गीत बन्छ भन्ने होइन । घटना क्रमसँगसँगै बन्छ । जुनसुकै शीर्षकमा बनाए पनि भाषाको गीत हुन्छ । ल्होछारको अवसरमा कलाकार सबैभन्दा बढी जागरुक हुने गरेका छन् । यसो त यही काठमाडौँ उपत्यका हो, जहाँ विश्वमै चिनाउने नेवार समुदायको जीवित संस्कृति, ऐतिहासिक परम्पराहरू छन् । ‘जीवित सांस्कृतिक सहर’मा उपमाले बाँचिरहेको ऐतिहासिक भक्तपुर नगरबाट हरेक बिहान काठमाडौँतर्फ गुड्ने गाडीमा नेपालभाषाका गीत बज्छन् । यो पुसको चिसो मौसममा धुस्सा ओढेजस्तो त्यो गीतले कानमात्र होइन दिमानलाई न्यानो बनाइ दिन्छ । हामीले भक्तपुर भन्छौँ, नेवार समुदायले ख्वः भनेर जान्दछन् । काठमाडौँ भन्छौँ, यँ: भन्छन् । ललिपुर भन्छौँ, यल भन्छन् । तीनै सहरको मिसिने केन्द्रविन्दु काठमाडौँ हो । यस भूमिलाई नेपाल मण्डल पनि भनिएको छ । पछिल्लो दशकमा नेवा: ताम्सालिङ भनेर पनि पहिचान्ने गरिएको छ ।

सार्वजनिक यातायात सबैको साझा सवारी साधन हो । त्यसमा हाम्रो यात्रुले यो गीत बजाऊ, यो नबजाऊ भन्ने अधिकार रहन्न । यात्रा गर्दा चालक र सहचालकले जो गीतसंगीत बजाउँछन्, त्यही सुन्ने हो । कस्तो गीतसंगीत बजाउने र सुनाउने भन्नेबारे उनैमा निरभर रहन्छ । काठमाडौँ उपत्यकाको देशको सबैतिरका मानिस आउने भएकाले स्थानीय सार्वजनिक यातायातको प्रसंग उठाइएको हो ।

गीतसंगीतकै विषयलाई लिएर अनेकलन कलाकार संघहरू निर्माण भएका छन् । विशेष गरी जातीय संगीतको संवर्द्धन प्रवर्द्धन विषय हाम्रो चासोको पक्ष हो । संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालमा १४२ जातजाति र १२४ भाषा छन् । संविधानले

नेपालमा बोलिने भाषालाई ‘राष्ट्रभाषा’को संज्ञा दिएको छ । राज्यले के गर्‍यो भन्दा पनि हामी नागरिक समुदायले आफ्नो पक्षबाट केके गर्दैछौँ भन्नेचाहिँ मुख्य हो ।

किरात राई सांस्कृतिक कलाकार संघका अध्यक्ष शालिक सातासक राईले संस्थागत रूपमा दर्जनौँ जातीय संगीतजन्य गीतसंगीत निर्माण गरेको बताउनु हुन्छ । ‘संघले निर्माण गरेका दर्जनौ गीतहरू छन्, भिडियोहरू छन् । कलाकार स्वयंले निर्माण गरेका

पहिलकै भाकालाई यताउता पारेर गाउँने गरिएका हुन्छन् । सबैभन्दा धेरै पालाम गाएको पाइन्छ भने हाक्पारे सबैभन्दा लोपोन्मुख अवस्थामा छ । च्याब्ड, मुचुङ्ग, सारंगी, बाँसुरीजस्ता बाजाहरू प्रयोग गर्न गरिएका छन् । ‘बुढौलीले गाउने भाको तीन-चार वर्षमा मुस्किलले एउटा हाक्पारे गीत सार्वजनिक हुने गरेको छ,’ गायिका नेम्बाङ भन्नुहुन्छ, ‘तैपनि टिपिकल याक्थुङ भाषा र भाकाहरूको निर्माणमा हरेक कलाकार सचेत भएर अधि

निर्वतमान अध्यक्ष तथा नेपाल मगर संघ संघीय सांस्कृतिक उपाध्यक्ष कविराज मगर मातृभाषा र संस्कृतिको विषय प्रशस्त प्रार्थमिकतामा पर्न नसकेको बताउनु हुन्छ । मगर जातिभित्र बारमगरात, अथारमगरा र काइके गरी तीन थरी भाषा बोलिन्छन् । सबैभन्दा बढी बारमगरात भाषा बोलिन्छन् र त्यसैमा बढी गीतसंगीत निर्माण हुने गरेको छ । मगर समुदायमा हुर्रा, कौरा, सोरठी, भ्याउरे, सालैजो भाका प्रसिद्ध छन् । मातृभाषा र खस नेपाली दुवैमा गाउने गरिन्छ । ‘आफ्नै मातृभाषा गाउनचाहिँ इतिहास राख्नको लागिमात्रै हो । देश-विदेशमा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्नको लागि खस नेपालीमै गाउँने, रेकर्ड गर्ने चलन बढी छ । माग धेरै छ । तर उत्पादन कम छ ।’ उपाध्यक्ष मगरको कथन छ । मगर जातिले माघेसंक्रान्ति र भुम्या (असार १) विशेष चाडका रूपमा मनाउँछन् । यही अवसरलाई छोपेर नयाँ गीत रेकर्ड गराउने गर्दछन् ।

सांस्कृतिक संस्थानले हालैमात्र साप्ताहिक रूपमा ‘माटोको गीत’ (सड्स अफ सोल) शृंखलाको आरम्भ गरेको छ, जसलाई ठेट नेपाली सांस्कृतिक कार्यक्रम भनिएको छ । राष्ट्रिय नाचघरेको भव्य हलेमा हरेक शुक्रबार अपराह्न प्रस्तुत हुने कार्यक्रममा पूर्व मेचीदेखि पश्चिम महाकालीसम्म, उत्तर हिमालदेखि दक्षिण तराईसम्मका जातजाति, भाषाभाषीको गीतहरू, लोकनाचहरू, लोकगीतहरू, लोक नाटकहरू प्रस्तुत हुने गरेको छ । संस्थानको उद्देश्य परिपूर्तिका निम्ति यिनै जातीय कलाकारहरू र संघसंस्थासँग सहकार्य अनिवार्य हुनसक्छ । युट्युबमा मगर कलाकारले प्रस्तुत गरेका ‘लाफाज्यू’ गीतको एक टुक्काबाट विट मानं चाहन्छु— ‘भेषभूषा भाषाको रोकौँ विकृति, जोगाउनु छ हाम्रो संस्कार संस्कृति... !’

“गीतसंगीतकै विषयलाई लिएर अनेकलन कलाकार संघहरू निर्माण भएका छन् । विशेष गरी जातीय संगीतको संवर्द्धन प्रवर्द्धन विषय हाम्रो चासोको पक्ष हो । संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालमा १४२ जातजाति र १२४ भाषा छन् । संविधानले नेपालमा बोलिने भाषालाई “राष्ट्रभाषा”को संज्ञा दिएको छ । राज्यले के गर्‍यो भन्दा पनि हामी नागरिक समुदायले आफ्नो पक्षबाट केके गर्दैछौँ भन्नेचाहिँ मुख्य हो ।”

छन् । युट्युबमा राखिएका छन् । हाम्रो क्षेत्र नै गीतसंगीत निर्माण गर्ने हो । भिडियो चलचित्र निर्माण गर्ने भएकोले त्यो कार्य निरन्तर छ । हामीले गरेका कामहरूको नतिजा युट्युबमा प्रशस्त्र पाइन्छ । खुवालुङकै गीत पनि भरखरै राखिएका छन् । यो भूमि चम्पे हामी हौँ पहिलो किरातीदेखि चोमोलुङ्मा, सेवा सेवा भन्ने लगायत धेरै धेरै बनेका छन् । पूर्वका सबै एफएम रेडियोहरू बच्छन् । यातायातमा बजाउनु पर्छ भन्ने अभियानचाहिँ अहिलेसम्म जुटाइएको छैन ।’

लिम्बू/याक्थुङ सांस्कृतिक मञ्चका सदस्य गायिका मनु नेम्बाङ लिम्बू भाषा र संस्कृतिका गीत महिनामा १५-२० वटा जति रेकर्ड हुने गरेको सुनाउनु हुन्छ । त्यसमा कतिपय पुराना भाकाको खोजी गरेका पर्छन् भने अधिकांश

बढ्ने गरेको पाइन्छ ।’ हिमालयन शेर्पा सांस्कृतिक केन्द्र शेर्पा जाति, भाषा, नृत्य, गीतसंगीतको प्रवर्द्धन गर्दै आएको छ । केन्द्रका पूर्वअध्यक्ष लाभ्पा शेर्पाका अनुसार यो संस्था २०४६ सालमा गठन भएको हो । देशव्यापी भाषिक, सांस्कृतिक जागरण, प्रशिक्षण कार्य गर्दै आएको छ । हरेक ल्होछारदेखि अन्य अवसरमा सांस्कृति अभियान प्रवर्द्धन कार्यमा शेर्पा कलाकार संघले सघाउँछ । ‘सेब्’, ‘नादिङ’, लेक जाँदादेखि तल बेंसी भर्दा, बेहुली भित्प्याउँदा, टुङ्ना, बाच्छेबाजा इत्यादि मौलिक सांस्कृतिक तथा सांगीतिक प्रशिक्षणको काम गर्दै आएको छ । ‘अहिले जागरण बढेको छ, तर बाह्य प्रभाव पनि उतिकै बढेको छ,’ पूर्वअध्यक्ष शेर्पा भन्नुहुन्छ ।

मगर कलाकार संघका

पुजारी मठ पुनःनिर्माण कार्य माटो जोडाइबाट सम्पन्न गर्नुपर्नेमा जोड

भक्तपुर । भक्तपुर नगरपालिकाका उपप्रमुख रजनी जोशीको विशेष आतिथ्यमा काठमाडौँ उपत्यका विश्व सम्पदा स्थलको संरक्षण एवम् व्यवस्थापनको लागि गठन गरिएको ‘समन्वय कार्य समिति’ (ऋययचमप्लवत्प्लभ ध्यचपप्लन ऋफप्लतभभ) ऋध्ऋ० को बैठक सोमवार भक्तपुर नपाको सभाकक्षमा सम्पन्न भयो । सी. डब्लु. सीका संयोजक पुरातत्व विभाग, सम्पदा संरक्षण शाखाका प्रमुख रमेशराज पौडेलको संयोजकत्वमा बसेको उक्त बैठकमा युनेस्कोमा संरक्षणको अवस्थाको रिपोर्ट पठाउने र भक्तपुर दरबार क्षेत्रस्थित सिंहध्वाका दरबारको संरक्षण सम्बन्धमा भएको प्रगतिबारे छलफल भयो ।

बैठकमा बोल्दै उपप्रमुख रजनी जोशीले भक्तपुर नगरपालिकाको सम्पदा संरक्षण र पुनःनिर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगिसकेको बताउँदै उपत्यका स्थित विश्व सम्पदामा सूचिकृत काठमाडौँ, भक्तपुर र ललितपुरको दरबार क्षेत्र, चा“गुनारायण, स्वयम्भूजस्ता सम्पदाहरू नेपालका सा“स्कृतिक धरोहरहरूको रूपमा रहेको बताउनुभयो ।

भक्तपुर नपा वडा नं. ९ दत्तात्रयस्थित विश्वप्रसिद्ध मयुर भ्याल रहेको ऐतिहासिक पुजारी मठ पुनःनिर्माणको क्रममा साविकमा माटो जोडाइको भवन रहेकोले

सोही अनुसार सम्पदाको मर्मबमोजिम माटो जोडाइबाट नै पुनःनिर्माण गर्नुपर्नेमा चुना सुर्की प्रयोग गरी पुनःनिर्माण गरिएको हुँदा हाल उक्त पुनःनिर्माण कार्य रोकिएको बताउँदै उहाँले सम्पदाहरूलाई अपांगमैत्री बनाउना छुट्टै नीति आवश्यक भएको बताउनुभयो ।

बैठकमा बोल्दै उहाँले नेपाल सरकार संस्कृति मन्त्रालय, पुरातत्व विभाग र नगरपालिकाको संयुक्त बैठकले भक्तपुरको राष्ट्रिय कला संग्रहालय भएको भवन मल्लकालीन शैलीमा बनाउने निर्णय गरे पनि युनेस्कोको ‘सहमति चाहिने’ भन्दै हालसम्म त्यसको पुनःनिर्माण कार्य अगाडि बढ्न नसकेको बताउनभयो ।

पुरातत्व विभागका महानिर्देशक सौभाग्य प्रधानाङ्गले विश्व सम्पदा सूचीमा सूचितकृत सम्पदाहरूको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले गठित समन्वय कार्य समितिको गठन भएको बताउनुभयो । उहाँले चुना सुर्की र सिमेन्टबाट बनेका संरचनाहरू भन्दा माटो जोडाइका संरचनाहरू तुलनात्मक रूपमा बलियो रहेको बताउँदै उहाँले सम्पदा संरक्षण र पुनःनिर्माण कार्य प्राप्त प्रमाणको आधारमा मौलिक शैलीमा अगाडि बढाउन विभाग क्रियाशील रहेको बताउनुभयो ।

त्यस्तै भक्तपुर नपा वडा नं. ९ का वडाध्यक्ष रविन्द्र ज्याखले पुजारी

मठको संरक्षण र पुनःनिर्माण कार्य मौलिक स्वरूपअनुरूप माटो जोडाइबाट हुनुपर्ने, दरबार क्षेत्रस्थित राष्ट्रिय कला संग्रहालयमा राखिएको टेको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने र भनपा ९ ब्रम्हायणी मन्दिर जीर्ण अवस्थामा रहेकोले पुनःनिर्माण कार्य गर्नुपर्ने बताउनुभयो ।

उक्त कार्यक्रममा भक्तपुर नपा सम्पदा शाखाका शाखा प्रमुख रामगोविन्द श्रेष्ठले भक्तपुरको सम्पदाहरूको पुनःनिर्माण र संरक्षणको अवस्थाबारे प्रस्तुतीकरण देखाउनुभएको थियो ।

बैठकमा समन्वय कार्य समितिका सदस्यहरू ललितपुर महानपा सम्पदा शाखा, चाँगुनारायण नपा, पशुपति क्षेत्र विकास कोष, हनुमानढोका दरबार हेरचाह अड्डा, स्मारक संरक्षण तथा दरबार हेरचाह कार्यालय ललितपुर तथा स्मारक संरक्षण तथा दरबार हेरचाह कार्यालय भक्तपुर, राष्ट्रिय कला संग्रहालय भक्तपुर, बौद्धनाथ क्षेत्र विकास समिति, स्वयम्भू व्यवस्थापन तथा संरक्षण महासमिति, युनेस्कोको काठमाडौँ कार्यालय र पुरातत्व विभागका प्रतिनिधिहरूले २०७२ सालको भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त विश्व सम्पदा सूचीमा सूचिकृत सम्पदाहरूको जीर्णोद्धारका विषयहरूमा आफ्नो धारणा राख्नुभएको थियो ।

नेपाल इको प्यानलको थप डिलरशिप उदयपुरको गाईघाटमा

भक्तपुर । देशको पूर्वी क्षेत्रबाट बढी माग हुन थालेपछि नेपाल इको प्यानलले उदयपुरको गाइघाटमा थप नयाँ डिलरशिप दिएको छ । स्थानीय लक्की गिललाई आफ्नो उत्पादन विक्रीवितरण गर्ने जिम्मेवारीसहित डिलरशिप दिएको हो ।

नेपाल इको प्यानलका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत इन्जिनियर कृष्णभक्त दुवालले नेपालको पूर्वी क्षेत्रबाट आफ्ना उत्पादनहरूको माग बढ्न थालेकोले डिलरशिप थपेको जानकारी गराए । यसबाट पूर्वी जिल्लाहरूमा आफ्ना उत्पादनहरू विक्रीवितरण गर्न सहज हुने उनको विश्वास छ ।

नेपाल इको प्यानल स्थायी वा अस्थायी संरचनामा भित्रि तथा वाहिरी पार्टेशन वालको रूपमा प्रयोग हुने आधुनिक निर्माण सामग्री हो । यो भूकम्पप्रतिरोधी हुनुका साथै तीव्र निर्माण सम्भव हुने निर्माण सामग्री हो । हलुका हुनुले भूकम्पप्रतिरोधी हुनुका साथै कारखानामा पहिला नै बनाएर निर्माणस्थलमा जोडे मात्रै पुग्ने भएकाले यसको प्रयोगवाट तीव्र निर्माण सम्भव भएको हो ।

यसको कर्पोरेट कार्यालय भक्तपुरको सल्लाघारीमा छ भने कारखाना जिल्लाकै चाँगुनारायण नगरपालिका भौखेलमा रहेको छ ।

भक्तपुर चेम्बरका सदस्यहरूलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रम

भक्तपुर । चेम्बर अफ कमर्सले आफ्ना सदस्यहरूलाई चेम्बरले प्रदान गर्दै आएका विविध सेवा सुविधाहरूका बारेमा अभिमुखीकरण गरेको छ । मध्यपुर थिमिमा आइतवार आयोजित उक्त अभिमुखीकरणमा चेम्बरबाट सदस्यहरूले लिन सक्ने लाभका विषयमा सदस्यहरूलाई सुसुचित गराएको थियो ।

सो अवसरमा भक्तपुरका चेम्बरका अध्यक्ष कविदास श्रेष्ठले व्यवसायिकता सिर्जना हुने खालका युवा लक्षित कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याई स्वरोजगारलाई प्रोत्साहन गर्ने लगायत वैदेशिक रोजगारको विकल्पको रूपमा साना तथा मझौला उद्यमीहरूको संख्या बढाउनमा चेम्बरले विशेष भूमिका खेल्ने बनाउनुभयो ।

उहाँले व्यवसायिक अवसर पहिचानका लागि तथ्यांक आवश्यक पर्ने भएको हुँदा चारवटै नगरपालिकाहरूमा व्यवसायिक तथ्यांक अध्यावधिक गराउन चेम्बरले विशेष पहल गर्दै आएको जानकारी गराउनुभयो ।

कार्यक्रममा सहभागीहरूबाट कर प्रशासनमा सुधारका लागि व्यापक पहल गरिनुपर्ने, वस्तुगत संघहरूको नेतृत्व क्षमता विकासका लागि तालिमहरूको आयोजना गरिनुपर्ने, नेतृत्व लगायत व्यवसायिक विकासजस्ता तालिम गोष्ठीहरूको आयोजना गरिनुपर्ने, आयात निर्यातमा लार्दै आएको करका विषयमा पुनर्विचारका लागि पहल गरिनुपर्ने, निकासी करमा व्यापक छलफल हुनुपर्ने र तथ्यांकहरू अध्यावधिक हुनुपर्ने जस्ता विषयहरूमा चेम्बरबाट पहल गर्न सुझाव दिएका थिए ।

भक्तपुरका चेम्बरका महासचिव ज्ञानेन्द्र मानन्धरले सहभागीहरूबाट आएको सल्लाह सुझावहरूलाई समेट्दै संस्थाको नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा चेम्बरका गतिविधिहरू लगायत चेम्बरले उपलब्ध गराउँदै आएका सेवा सुविधाहरूका बारेमा संस्थाका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत राजुमान बज्राचार्यले प्रस्तुतीकरण गर्नु भएको थियो ।

शुभश्री साकोसको एजिएम सम्पन्न

भक्तपुर । मध्यपुर थिमि नगरपालिका शंखधरचोकस्थित शुभश्री वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेडको १६ औं वार्षिक साधारण सभा गत पुस २१ गते सम्पन्न भयो । संस्थाका अध्यक्ष ज्ञानकृष्ण श्रेष्ठको सभापतित्वमा भएको कार्यक्रमको उद्घाटन गर्दै मध्यपुर थिमि नगर प्रमुख सुरेन्द्र श्रेष्ठले यही माघ महिनाबाट सहकारीहरूको अनुगमन कार्य शुरु हुने जानकारी दिए ।

कार्यक्रममा नेफस्कुनकी सञ्चालक मन्दरा मिश्र, भक्तपुर जिल्ला वचत संघकी प्रतिनिधि सुशीला पराजुली, मथिनपा वडा नं ४ का वडाध्यक्ष बालकृष्ण श्रेष्ठ, मथिनपा सहकारी शाखा प्रमुख अभयेन्द्र रञ्जित, सुर्यविनायक नपाका सहकारी शाखा प्रमुख राजेन्द्रकुमार श्रेष्ठ, ओस्ला साकोसका अध्यक्ष रोशन बज्राचार्यलगायतका अतिथि वक्ताहरूले सहकारीका विषयमा समसामयिक चर्चा गर्दै शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गरेको थियो ।

कार्यक्रममा शुभश्री साकोसका अध्यक्ष श्रेष्ठले अध्यक्षको वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दै २ हजार ६ सय ६० जना सदस्यबाट ४ करोड ६८ लाख ३२ हजार ३ सय रुपैया शेरर पुँजी पुगेको बताउँदै आ.व.२०७९/०८० मा निक्षेप २७ करोड ७१ लाख १७ हजार ८ सय ६७ रुपैया पुगेको पनि जानकारी दिए । संस्थाका सचिव काशीभक्त कायस्थले सञ्चालन गरेको कार्यक्रममा उपाध्यक्ष श्यामसुन्दर कायस्थले स्वागत मन्तव्य राखेको थियो । कार्यक्रममा कोषाध्यक्ष तुल्सीमान श्रेष्ठले आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दै २८ लाख ८५ हजार ७६८ खुद बचत भएको तथ्य पेश गरे । लेखा संयोजक गोपाल श्रेष्ठले लेखा सुपरिवेक्षण समितिको प्रतिवेदन पेश गरेको कार्यक्रममा जेष्ठ शेरर सदस्य सम्मान, एसईई सम्मान, उत्कृष्ट बाल बचतकर्ता एवं २ जना शेरर सदस्यहरूलाई नगद र उपहारसहित सम्मान गरिएको कार्यक्रम यचु पार्टी भेन्युमा भएको थियो ।

घरेलु.....

उनले प्रदेशको उद्योग, वाणिज्य सम्बन्धी ऐनहरु त्रुटीपूर्ण रहेको र उद्योगी व्यवसायी मैत्री हुन नसकेको प्रसंग उल्लेख गर्दै परिमार्जनको तयारी भइरहेको जनाउँदै स्थापनाको छोटो समयमा मन्त्रालयले उद्योगी व्यवसायीहरुको हितमा उल्लेख्य कार्य गरेको चर्चा गरे ।

कार्यक्रममा नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग महासंघका अध्यक्ष उमेश प्रसाद सिंहले सरकारका विभिन्न नीतिहरु घरेलु तथा साना उद्योग मैत्री बन्न नसक्दा मुलुकको ३० प्रतिशत घरेलु तथा साना उद्योग बन्द भएको जानकारी दिएका छन् । प्रमुख जिल्ला अधिकारी रोशनीकुमारी श्रेष्ठले उद्योगी व्यवसायी मुलुकको आर्थिक गतिविधि विकासको मेरुदण्ड भएको बताउँदै जिल्ला प्रशासन उद्योगी व्यवसायीका समस्या समाधानमा सहजीकरण गर्दै अधि बढ्न तयार रहेको प्रतिवद्धतासमेत

जनाए ।

नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग महासंघका उपाध्यक्ष सत्यनारायण प्रजापतिले भक्तपुरको मौलिक उत्पादन जुजु धौ व्यवसायीको समस्या समाधान हुनुपर्नेमा जोड दिए । महासंघका अर्का उपाध्यक्ष चन्दनकृष्ण श्रेष्ठले घरेलु मदिराको उदाहरण दिँदै नेपाली परम्परागत उत्पादनहरु कानूनको दृष्टिमा अवैध उत्पादन हुँदै गएको र यसले मुलुकको मौलिक उत्पादन संकटमा पर्दै गएको जिकिर गरे ।

भक्तपुर उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष शिवप्रसाद मानन्धरले संघले साना ठूला व्यवसायीको रुपमा भेदभाव नगरी भक्तपुरका विभिन्न व्यवसायिक संघसंस्थाहरुको संयुक्त कार्यदल गठन गरी उद्योगी व्यवसायीका समस्या हल गर्न सामूहिक प्रयास गर्ने वातावरण निर्माण गरिरहेको जानकारी दिए ।

भक्तपुर पर्यटन विकास समितिका अध्यक्ष

दिपेशराज शर्माले समितिले घरेलु संघसँगको सहकार्यमा गो लोकल कार्यक्रम र युवाहरुलाई स्वरोजगार बनाई विदेशिनबाट रोक्ने योजनाका साथ काम गरिरहेको बताए ।

कार्यक्रममा संघका अध्यक्ष प्रेमकृष्ण खर्बुजाले संघका विभिन्न ३३ विधाका ८८४ उद्यमीहरु संघमा आवद्ध भएको जानकारी दिँदै संघले उद्योग दर्ता नविकरणको लागि सहजीकरण, प्यान दर्ता तथा आयकर तिर्न सहजीकरण, तालिम तथा गोष्ठिलगायतका कार्यक्रम मार्फत उद्योगीहरुको हितमा संघले काम गर्दै आइरहेको जानकारी दिए ।

कार्यक्रममा संघका सचिव श्याम सुन्दर श्रेष्ठ, महिला उद्यमी समितिका अध्यक्ष देवका श्रेष्ठ, सौन्दर्यकला व्यवसायी संघका अध्यक्ष समिता ध्वजु, भक्तपुर घरेलु वचत तथा ऋण सहकारी संघका अध्यक्ष लक्ष्मण ग्वाछा, काठमाण्डौँ घरेलु तथा साना उद्योग संघका अध्यक्ष सीता कार्की, भक्तपुर घरेलु तथा

साना उद्योग संघका निवर्तमान अध्यक्ष विरेन्द्र जती, भक्तपुर चेम्बर अफ कमर्शका अध्यक्ष कविदास श्रेष्ठ, नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ वागमती प्रदेश महिला उद्यमी समितिका अध्यक्ष सुलोचना श्रेष्ठ, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय भक्तपुरका उद्योग अधिकृत आशिष दाहाल, आन्तरिक राजश्व कार्यालय भक्तपुरका प्रमुख दिलिप गौतमलगायतले घरेलु उद्योगी व्यवसायीहरुको समस्या समाधान गरी यसको प्रवर्द्धनमा सबैले हातेमालो गर्नुपर्नेमा जोड दिएका थिए ।

सभाले संघका सचिव श्यामसुन्दर श्रेष्ठको वार्षिक प्रतिवेदन, कोषाध्यक्ष हरिगोपाल त्वायनाको आर्थिक प्रतिवेदन, लेखा परीक्षण प्रतिवेदन पारित गरेको अध्यक्ष खर्बुजाले जानकारी दिए । सो अवसरमा संघले पुर्ण श्रेष्ठ राईस मिलका गोविन्द किल्ला श्रेष्ठ र नेवा तान उद्योगका प्रोपाइटर कमलकेशरी कर्माचार्यलाई सम्मान गरिएको थियो ।

साइबेरियासहितका देशबाट नेपालमा चराको बसाईसराइ, कञ्चनपुरबाट सुरु भयो गणना

काठमाडौँ- कञ्चनपुरमा जलपन्छी गणना सुरू भएको छ। राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको अगुवाइमा शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, नेपाल पन्छी संरक्षण सङ्घ, हिमालयन नेचरगाइड, शुक्लाफाँटा नेचर गाइड एसोसिएसनलगायत सङ्घसंस्थाले शनिबारबाट जलपन्छी गणना थालेका हुन्।

जलपन्छी गणना आजदेखि माघ ७ गतेसम्म जारी रहने नेपाल पन्छी संरक्षण सङ्घका चराविज्ञ हिरुलाल डगौराले राससलाई बताए।

उनका अनुसार शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्जभित्रमा सिमसार क्षेत्र, ताल तलैया, नदीलगायत र निकुञ्ज बाहिरका जलाधार क्षेत्रमा जलपन्छी गणना हुनेछ। निकुञ्ज बाहिरका क्षेत्रमा डिभिजन वन कार्यालयसँग समन्वय गरी जलपन्छी गणना हुने चराविज्ञ डगौराले बताए । जलपन्छी गणनामा ‘ वाइनाकुलर टेलिस्कोप’ र ‘जिपिएस’सहितको क्यामेराको प्रयोग गरिने छ। ‘ हिँडेर पुग्न सकिने ठाउँमा स्थलगत रुपमै गणना हुन्छ,’ उनले भने, ‘स्थलगत रुपमा हिँडेर पुग्न नसकिने ठाउँमा डुङ्गा र हातीमा चढेर जलपन्छी गणना ग्छौं।’

सिमसार क्षेत्रमा आश्रित रैथाने र आगन्तुक चराको विवरण तथा अवस्था पत्ता लगाउन, सङ्ख्याको अद्यावधिक गर्न हरेक वर्षको यसै दिनदेखि जलपन्छी गणना हुँदै आएको छ ।

गणनाका क्रममा तालतलैयामा जलपन्छीको सङ्ख्या यकिन गर्ने कार्यसँगै सीमसारको अवस्थाबारे अध्ययन हुनेछ। कञ्चनपुरसँगै कैलाली र बर्दियाका सीमसार क्षेत्र तथा तालतलैया, नदी तथा जलाधार क्षेत्रमा जलपन्छी गणनको कार्य हुने डगौराले जानकारी दिए।

कञ्चनपुरका सिमसार तथा जलाधार क्षेत्रमा प्रत्येक वर्षको हिउँदमा ५५ देखि ६० वढी प्रजातिका चरा बसाई सरेर साइबेरियालगायत उत्तरी ध्रुवबाट बसाई सरेर आउने गरेका छन्। रैथाने प्रजातिका जलपन्छीसमेत यहाँ रहेका छन् । उनका अनुसार सिमसार क्षेत्र, आहारा, सुरक्षा र गुँड लगाउनका लागि पर्याप्त स्थान भएकाले बसाई सार्दै पाहुना जलपन्छी यहाँका सिमसार क्षेत्र, तालतलैया, नदीलगायत क्षेत्रमा पुग्ने गर्दछन्।

चैतदेखि जेठसम्म पुनः पन्छी साइबेरियालगायत क्षेत्रमा फर्कने गरेका छन् । नेपालमा आठ सय ७७ प्रजातीका चरा पाइने गरेका छन् । शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज र त्यसको आसपासको क्षेत्रमा मात्रै रैथाने प्रजातिका चार सय २३ प्रजातिका चरा पाइने गरेका छन्। नेपालमा सन् १९८७ देखि नियमित रुपमा जलपन्छी गणना हुँदै आएको छ।

हार्दिक श्रद्धाञ्जली

जन्म

बि.सं. १९९९ फागुन ०४

स्वर्गारोहणः

बि.सं. २०८० पुस १४

स्व. नारायणदेवी श्रेष्ठ

हाम्रो पासा पुचः समूहका सदस्य सुजित श्रेष्ठका ममतामयी आमा तथा नृत्य नाथ समुहका सदस्यहरु सुजिता श्रेष्ठ, सुप्रिमा श्रेष्ठकी ममतामयी आमा तथा रामसुन्दरी श्रेष्ठकी सासुआमा **नारायणदेवी श्रेष्ठ**को २०८० पुस १४ गते शनीबारका दिन ८१ वर्षको उमेरमा असामयिक निधन भएको हुँदा दिवंगत आत्माको चिर शान्तिको कामनाका साथ भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछौं । साथै हाम्रो शब्दहरुले तपाईंको पीडा कम गर्न त सक्दैन तर धैर्यधारण गर्ने क्षमता भगवान्ले प्रदान गरुन् । हार्दिक समवेदना ! ! !

पासा पुचः

श्री मनोज श्रेष्ठ श्री बाबुकृष्ण श्रेष्ठ
श्री हरिसुन्दर श्रेष्ठ श्री लक्ष्मीसुन्दर श्रेष्ठ
श्री पद्म श्रेष्ठ श्री श्यामसुन्दर श्रेष्ठ
श्री जय श्रेष्ठ श्री अमिर श्रेष्ठ
श्री सजिब श्रेष्ठ

नृत्य नाथ समूह

श्री सुर मा श्रेष्ठ श्री सरिता श्रेष्ठ
श्री तेजलक्ष्मी श्रेष्ठ श्री पंचलक्ष्मी श्रेष्ठ
श्री रमिता मानन्धर श्री प्रेमशोभा श्रेष्ठ
श्री लक्ष्मी प्रजापति श्रेष्ठ

थिमि टाइम्स साप्ताहिक

— समाजमा हल्ला गरेर, कराएर, गुनासो गरेर, निन्दा गरेर, पार्टी खोलेर, आन्दोलन गरेर मात्र सुधार हुन सक्दैन, त्यसको लागि भावनाको जागृति र विचारहरूमा प्रगतिको आवश्यकता पर्दछ ।

- लियो टाल्सटाय

वर्ष १७ अङ्क २१ नै.सं. ११४४ २०८० पुस २५ बुधबार
10 Jan. 2024 Wednesday

सम्पादकीय

सुध्निने सोच यसपालि पनि देखिएन !

नेकपा एमाले, नेपाली कांग्रेस, नेकपा माओवादी र नेकपा एस राष्ट्रियसभा सदस्यका लागि दलीय भागबन्डा मिलाउन व्यस्त छन् । राष्ट्रियसभाको चरित्र र प्रकृतिअनुरूप प्रतिनिधित्व नभएको व्यापक रुपमा आलोचना भइरहेको छ । तर नेताहरु भने जनचाहना विपरित आफ्नै निर्णय लाहने कार्यमा व्यस्त रहेको देखिएको छ । राष्ट्रिय सभामा विज्ञ र अवसर नपाएका समाजका प्रतिष्ठित व्यक्तित्वहरुको लागि स्थापित राष्ट्रिय सभाको सदस्य पदका लागि दलहरुले आफन्त आफना नजिकका र नेताका चाकरी बजाउन सफल हुनेहरु र नेता र पार्टीका लागि आर्थिक सहयोग गर्न सक्नेले मात्र मौका पाउने गरेको छन् । राजनीतिक दलका इमान्दार र पार्टीका लागि योगदान दिनेहरु हरेक समय पार्टी पंक्तीबाटै बाहिर राख्ने परिपाटीकै कारण पनि आमजनताहरु दलगत राजनीति प्रतिनै वितुष्णा उत्पन्न हुने गरेको छ ।

स्थानीय तह, प्रदेश र प्रतिनिधिसभामा चुनाव हारेका, चुनाव हार्ने डरले समानुपातिक सूचीमा रहेकाहरु नेता ‘मिलाउँदै’ वा ‘खुसी तुल्याउँदै’ माथिल्लो सदन छिर्ने दाउमा छन् । नेतृत्व वृत्त पनि राजनीतिक पात्रहरुलाई ‘व्यवस्थापन’ गर्न खोज्दै छन् । स्वार्थ-स्वार्थमा रमेका दलीय शीर्ष नेतृत्व वृत्त पनि ‘विश्वासपात्र’कै खोजीमा छन् । दौडधुप हेर्दा राष्ट्रियसभामा यसपालि पनि राजनीतिक वृत्तकै वर्चस्वशाली हर्ताकर्ताहरु हावी हुने लगभग निश्चित जस्तै देखिन्छ ।

राष्ट्रियसभा, स्थायी अर्थात् अविच्छिन्न प्रकृतिको सदन हो । दुई-दुई वर्षमा एक तिहाई सदस्य बदलिन्छन् । पहिलो पटक गोला प्रथाबाट २, ४ र ६ वर्षे ‘भाग्य’ निर्धारण हुँदाबाहेक राष्ट्रियसभा सदस्यको कार्यकाल ६ वर्षको हुन्छ, प्रतिनिधिसभा सदस्यभन्दा एक वर्ष बढी ।

विषयविज्ञ नहुँदाको भुक्तभोगी राष्ट्रियसभा वनिसकेको छ । सात महिनाअघि राष्ट्रिय सभामै ‘विद्युतीय व्यापार विधेयक २०८०’ मा सैद्धान्तिक छलफलमा बिजोग देखिएको हो । ‘सूचना प्रविधिको माध्यमबाट हुने वस्तु वा सेवाको व्यापारिक कारोबारलाई नियमन गरी व्यवस्थित र विश्वसनीय बनाउने’ विधेयक थियो, राष्ट्रियसभामा भारत-बंगलादेशलाई विद्युत् बेच्ने सवालमा छलफल चलेकै हो । सदनमा ‘हँसिमजाक’को भद्दा रुप देखियो ।

प्रतिनिधिसभा र राष्ट्रियसभाको चरित्र फरक छ । राजनीतिक मैदानमा भिडेका ताता पात्रहरुले भरिएको हुन्छ, प्रतिनिधिसभा । उनीहरुको सोच बढी मात्रामा दलीय चरित्रमा आधारित हुन्छ । मतदाता खुसी पार्नुपर्ने चिन्ता हुन्छ । प्रतिनिधिसभाले सरकार निर्माण गर्नुपर्ने हुँदा राजनीति बढी हुने नै भयो । राजनीतिकै कारणले प्रतिनिधिसभामा कहिले काहीँ रोष्टम घेराउ हुनु अनौठो मानिँदैन । किनभने तिनले जनतालाई आकर्षित गर्न कहिले होस् गुमाउँदै जोश प्रदर्शन गर्न सक्छन् । प्रतिनिधिसभामा राजनीतिक द्वन्द्व वा भगडा पर्छ ।

संविधानतः प्रदेश र स्थानीय तह राष्ट्रियसभाका मतदाता हुन् । त्यसको अर्थ हो, दुवै तहले भोगेका, अनुभूत गरेका र संघबाट पेलान गरिएका सवालमा घनिभूत छलफल सदनमा परिणत हुनुपर्छ । संविधानको परिकल्पनाअनुरूप संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच ‘समन्वयात्मक भूमिका’ प्रदर्शन गर्ने थलो हो, राष्ट्रियसभा र उसका समिति ।

संसदीय कालखण्डकै जस्तो अभ्यास गर्ने हो भने राष्ट्रियसभाकै भूमिकामा प्रश्न उठ्नेछ । अनि मुलुकको ढुकुटीलाई व्ययभार थप्ने गरी त्यो संस्था किन राख्ने ? अब पनि यस्तै प्रतिनिधित्व भइरह्यो भने ‘द्विसदनात्मक संसदीय व्यवस्था’मा प्रश्न उठ्छ र राष्ट्रियसभा खारेजीको माहौल पनि बन्न सक्छ । अझ २०६३ देखि २०७४ सम्म एक सदनात्मक व्यवस्थामा मुलुक चलेको हो, त्यही माग पनि आउन सक्छ ।

तर, राष्ट्रियसभाले ओज हासिल गर्न नसक्नुको कारण खोजी गर्ने र प्रतिनिधित्वका सवालमा सुधार्ने सोच यसपालि पनि नेताहरुमा देखिँदैन । त्यसो हुँदा संविधानको मर्मअनुरूप परिपक्व सदन बनाउने हो भने राष्ट्रियसभामा ‘विषयविज्ञ’ व्यक्ति पठाइनुपर्छ, न कि पार्टीमा चुनाव हारेका नेता व्यवस्थापन गर्ने केन्द्र ।

धोती दिवस मनाउँदा मधेसी समुदायमाथि हेपाहापूर्ण र निषेधात्मक व्यवहार किन गयो राज्यले ?

इतिहासमै पहिलोपटक कार्यक्रम सुरु हुनेवित्तिकै प्रहरी प्रशासनले हस्तक्षेप गयो र डा. सिके राउत, पार्टीका भल्कने पहिरन लगाएर सांस्कृतिक सम्मान व्यक्त गरेका अनेकौं दृष्टान्त छन् ।

माइतीघरको निषेधित क्षेत्रमा कार्यक्रम गरेकाले गिरफ्तार गर्नुपरेको प्रहरीको तर्क छ । तर मधेसकै गोलबजार कुन निषेधित क्षेत्र थियो ? मधेसी जनतालाई आफ्नै भूमिमा धोती दिवस मनाउँदा गिरफ्तारीमा पर्नु मधेसी भएकैले होइन र ?

राजेश विद्रोही

मन्त्रीलाई त्यही सरकारको प्रहरी प्रशासनले गिरफ्तार गरेको, त्यो पनि आफ्नो पहिचान भल्कने पहिरन लगाएर सांस्कृतिक दिवस मनाउँदा । यस घटनाले साबित गर्छ कि नेपालमा मधेसी जनताले खोजेको र चाहेको परिवर्तन आएकै छैन ।

संघीयता, गणतन्त्र केवल नाम मात्रका छन् । वास्तविक अर्थमा नेपालमा न संघीयता छ, न त गणतन्त्र (लोकतन्त्र) नै । छ त केवल पहाडी खस अहङ्कारवाद, एकात्मक र केन्द्रीकृत महेन्द्र राष्ट्रवादीय मानसिकता । यस्तै यहाँ एक भाषा, एक धर्म, एक वेशभूषा, एक संस्कृति र परम्पराको निरन्तरता छ । अनि छ त त्यही राजा महाराजावाला सामन्तवादी सोच चिन्तन, प्रवृत्ति, मूल्य-मान्यता । यसबाट पुष्टि हुन्छ कि नेपाली राज्य व्यवस्थाको केवल मात्रात्मक परिवर्तन भएको छ, गुणात्मक परिवर्तन भएको छैन । गुणात्मक परिवर्तन नभएसम्म नेपालका मधेसी जनता र अन्य शोषित, पीडित, उपेक्षित र उत्पीडित समुदायको वास्तविक अधिकार प्राप्ति सम्भव छैन, न त बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुसांस्कृतिक र बहुधार्मिक समाजको सम्मान नै हुन सक्छ ।

अंग्रेजी नयाँ वर्षको दिन (१६ पुसमा) मनाइएको धोती र टोपी दिवसको हो । यस दिन मानिसहरु कोही नयाँ वर्षको हर्षोल्लासमा थिए त पहाडी समुदायका मानिस टोपी दिवस मनाइरहेका थिए । मधेसी जनताहरु र मधेसी जनताको नेतृत्व र प्रतिनिधित्व गर्नेमध्ये जनमत पार्टी र त्यसका नेता कार्यकर्ताहरुले भने आफ्नो सांस्कृतिक पहिचान भल्कने पोसाक (धोती) लगाएर दिवस मनाउने तयारी गरिरहेका थिए । सोही क्रममा पार्टीका अध्यक्ष डा. सिके राउतकै नेतृत्वमा माइतीघर मण्डलामा दिवस मनाउन पुगेका थिए । साथमा थिइन्, सोही पार्टीकी संघीय मामिला तथा स्थानीय विकासमन्त्री अनितादेवी साह र पार्टीका नेता कार्यकर्ता । ‘धोती हाम्रो सान हो, धोती हाम्रो पहिचान हो, धोती दिवस जिन्दावाद’ भन्दै नारा लगाउँदै

उपाध्यक्ष दीपक साह, सचिव वीपी साह, संघीय मन्त्री अनितादेवी साहसहित ५१ जना नेता तथा कार्यकर्तालाई गिरफ्तार गरियो । प्रहरीले अन्धाधुन्ध लाठीचार्ज गर्दा पार्टी उपाध्यक्ष दीपक साह घाइते भएका थिए । यस घटनाको चौतर्फी रूपमा विरोध समेत भयो । बाध्य भएर लाजै नमानी गृहमन्त्री नारायणकाजी श्रेष्ठ आफैँ डा. राउत लगायत नेतालाई छुटाउन पुगेका थिए ।

काठमाडौँमा मात्र होइन, जनमत पार्टीले मधेसका सबै जिल्लामा धोती दिवस मनाएको थियो । धोती दिवस मनाएकै आरोपमा सिरहाको गोलबजारबाट पार्टीका सचिव तथा प्रदेश सांसद पूर्वमन्त्री सञ्जय यादवसहित दर्जनौँलाई गिरफ्तार गरियो । यी दुवै घटनाले उल्लिखित निकर्षलाई नै पुष्टि गर्दछ । हाम्रो संविधानको मूल प्रस्तावना छ, ‘बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक तथा भौगोलिक विविधतायुक्त विशेषतालाई आत्मसात् गरी विविधताबीचको एकता, सामाजिक सांस्कृतिक ऐक्यबद्धता, सहिष्णुता र सदभावलाई संरक्षण एवं प्रवर्धन गर्दै । वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैंगिक विभेद र सबै प्रकारका जातीय छुवाछुतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने संकल्प गर्दै’ अभ्यासमा भने संविधानको मूल मर्म र भावनाकै धज्जी उडाइएको छ । अहिले पनि शासकले विगतकै राणा र राजाहरुकै पदचाप पछ्याइरहेका छन् । यो विभिन्न रूपमा प्रकट भइरहेको छ ।

संविधानको मूल मर्म र भावनाको कदर गर्ने हो भने त धोती दिवसमा प्रधानमन्त्री स्वयं उपस्थित भएर धोती लगाएर धोती दिवस मनाइदिनुपर्ने थियो । किनकि प्रधानमन्त्रीले अन्य आदिवासी जनजाति समुदायका सांस्कृतिक पर्वहरुमा सहभागी भएर उनीहरुकै पहिचान

तर धोती दिवसमा स्वयं प्रधानमन्त्रीको त्यस्तो सम्मान भाव किन प्रकट भएन ? कुनै बेला मधेसी जनअधिकार फोरम तथा मधेसी राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा बनाएर एक मधेस एक प्रदेशको नारा दिएका प्रधानमन्त्री प्रचण्डले मधेसी जनताको समेत बलिदानमा अहिलेको राजनीतिक हैसियत प्राप्त गरेका हुन् । तर मधेसी जनताकै सांस्कृतिक गराउनका निम्ति किन उनले कुनै भूमिका खेलेनन् ? आफ्नै मधेसको पार्टी, मधेस सम्बद्ध संघ-संगठनलाई टुँडिखेलमा जम्मा गरेर धोती दिवस मनाउन किन प्रोत्साहन गर्न सकेनन् ? त्यसरी नै अन्य राजनीतिक दलहरुले पनि किन यतातिर चासो दिएनन् ? किन उनीहरु आफ्नो भ्रातृ संगठन खोलेर मधेसी जनतालाई ‘भोट बैंक’को रूपमा मात्र प्रयोग गर्छन् ? अन्य आदिवासी जनजातिहरुको जस्तै मधेसी जनताहरुको पनि सांस्कृतिक पहिचानको रूपमा रहेको धोती दिवस राज्य वा राजनीतिक दल, बौद्धिक समुदाय वा नागरिक समाजले मिलेर काठमाडौँको टुँडिखेलमै मनाइदिएको भए मधेसीहरुमाथि वर्षौंदेखिको हेपाहा दृष्टिकोणमा परिवर्तन आउने थियो । र, मधेसी पहाडीबीचको भावनात्मक एकतामा कोसेढुंगा साबित हुने थियो । अनि मधेसी समुदायमा पनि गर्वका साथ राष्ट्रिय एकताभाव प्रकट हुने थियो ।

जनताको संघर्ष र बलिदानबाट सत्तासीन हुन पुगेका प्रचण्ड र नारायणकाजीहरुकै पालामा धोती दिवस मनाएको आरोपमा सत्ता साभेदार दलकै अध्यक्ष र मन्त्रीलाई गिरफ्तार गरिनु कतिसम्म खेदजनक र विडम्बनापूर्ण परिघटना हो । के अहिलेको सरकारले सांस्कृतिक दिवस मनाएकै आरोपमा सत्ता साभेदार दलकै अन्य अध्यक्ष र मन्त्रीलाई यसरी गिरफ्तार गर्न सक्थ्यो ? के यो सरकारका प्रहरी प्रशासन, कर्मचारीले त्यस्तो हिम्मत गर्न सक्थे ? माइतीघरको निषेधित क्षेत्रमा कार्यक्रम गरेकाले गिरफ्तार गर्नुपरेको प्रहरीको तर्क छ । तर मधेसकै गोलबजार कुन निषेधित क्षेत्र थियो ? मधेसी

जनतालाई आफ्नै भूमिमा धोती दिवस मनाउँदा गिरफ्तारीमा पर्नु मधेसी भएकैले होइन र ? यो त घाम जतिकै छर्लङ्ग छ । यस्तो विभेदपूर्व निषेधात्मक व्यवहारले मुलुकलाई कहाँ पुर्‍याउँछ ? यस्ता घटनाबाट काठमाडौँका शासकले कहिले पाठ सिक्ने ? यसले मुलुकको एकतालाई अझ कमजोर बनाउँछ । राज्य र शासकले गम्भीर शिक्षा लिन जरूरी छ । विभेद र दमनले विद्रोह निम्त्याउँछ, र विद्रोहले व्यवस्था बदल्छ, भन्ने कुराको शासकहरुले हेक्का राख्न जरूरी छ ।

अहिले शासकहरुले गरिरहेको संघीयताको अभ्यासबाट पनि शासकीय मानसिकता राम्रोसँग उजागर हुन्छ । तिनै तहको सरकारको काम, कर्तव्य र अधिकारको न्यायोचित बाँडफाँड नगरिनु, आवश्यक कानुनहरु नबन्नु, जनतालाई भ्रमित तुल्याउन केवल स्टन्टबाजी वा प्रचारमा मात्रै सीमित राख्नु, एकतात्मक र केन्द्रीकृत सामन्तीय मानसिकतामा कुनै रूपान्तरण नदेखिनु, पुरानै सीमित पात्र र प्रवृत्तिहरुको रजगज कायम रहनु, फरक भाषा, धर्म र संस्कृतिको अस्तित्व स्विकार्न नसक्नु, परस्पर सम्मानभाव व्यक्त गर्न नसक्नु, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा भाषिक विभेदहरु कायम रहनु र सामन्त वर्गीय जडता, संकीर्णता र निरंकुशता जस्ता रोगबाट शासकहरु अभ्रै पनि ग्रसित रहनु आदिले अहिलेको लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक व्यवस्थालाई नै धमिल्याइरहेको छ । र, जनतामा आकर्षण होइन विकर्षणको मात्रामा बढोत्तरी भइरहेको छ । त्यसैकारण जनताले पुराना शासक र दलहरुको विकल्प खोजिरहेका छन् । पिछ्ल्ला दिनका घटनाक्रमले नयाँ विकल्पका रूपमा अगाडि आइरहेका दलहरुको आवश्यकता र औचित्यतालाई अझ सानदार रूपमा पुष्टि गरिरहेका छन् ।

यहाँ सांस्कृतिक पहिचानको विषय मात्रै होइन, राज्यका हरेक निकायमा मधेसी समुदायमाथि हेपाहापूर्ण र निषेधात्मक व्यवहार हावी छ । संविधानमा समावेशी समानुपातिक तथा सहभागितामूलक लोकतन्त्रको कुरा गरिए पनि व्यवहारमा त्यस्तो महसुस गर्न सकिएको छैन । यसबाट स्पष्ट हुन्छ कि आम शोषित उत्पीडित जनताले खोजेको जस्तो संविधान र मुलुकको राज्य पुनर्संरचना भएको छैन । यसको वेलैमा महसुस गरी संविधान संशोधन वा पुनर्लेखन गरेर राज्यको आमूल पुनर्संरचना गरी सहअस्तित्वसहित तिनै तहका सरकारलाई बलियो बनाउन जरूरी छ । र, नागरिक माथिका सबैखाले विभेद र उत्पीडनको अन्त्य गरी बहुजनहिताय, बहुजनसुखायमा आधारित देश र समाज निर्माण आजको आवश्यकता हो ।

- रातोपाटीबाट

जुद्ध शम्शेरकी पत्नीले कलधारा बनाउन लगाएर पुरिएको इनार भेटिएपछि...

कुमार रंजित

राणा शासकहरुबाट नजरबन्दी जस्तै रहेका राजा त्रिभुवनले राज्यारोहण गरेको पच्चिसौ वर्ष पुगेको अवसरमा

तत्कालीन नेपालका सर्वशक्तिमान श्री ३ जुद्ध शम्शेरले “रजत जयन्ती समारोह” धूमधामका साथ सम्पन्न गराए । त्यो विक्रम सम्वत् १९९३ साल फागुन २५ गतेको दिन थियो । त्यसैको खुशीयालीमा अघिल्लो दिन नै राजकुमार महेन्द्रलाई राजदरबारमै “ओजस्वी राजन्य” नामक सर्वोच्च पदकबाट विभूषित गरियो ।

“श्री ३ हरूको तथ्य वृत्तान्त” पुस्तकका लेखक पुरुषोत्तम शम्शेर जबराले “श्री ३ महाराज प्रधानमन्त्री तथा मार्शल जुद्ध शम्शेर जंग बहादुर राणा” अध्यायमा लेख्नुभएको छ : “२५ गते सबैरे “रजत तुलादान” गरियो । त्यसै अवसरमा बेलायती सम्राट र भारतमा रहेका भायसरायले श्री ५ त्रिभुवनलाई बधाई सन्देश ज्ञापन गरेर पठाए । त्यसको २४ दिनपछि अर्थात् चैत्र १९ गतेका दिन राजा त्रिभुवनले बेलायती सम्राट षष्टम जर्जलाई प्रदान गर्न नेपालको सर्वोच्च “ओजस्वी राजन्य” पदकसहित केशर शम्शेरलाई बेलायत पठाइयो ।”

१९९० सालको विनाशकारी महाभूकम्पबाट छिन्नभिन्न भएको दूर्दान्त अवस्थामा पनि विदेशी सहयोग चन्दा नलिने घोषणा गरेका श्री ३ जुद्धले तीन वर्षपछि नै बेलायती सम्राटप्रति यत्रो सदाशयता किन देखायो होला भन्ने प्रश्नको उत्तरका रुपमा देशभित्र दन्किन लागेको जनआक्रोशको ज्वालाबाट तर्सिएका राणा शासक जुद्ध शम्शेर विदेशी सहयोगको आशामा पदक र उपहार लिएर भौँतारिरहेका भेटिन्छन् । राणा इतिहासका व्याख्याता जबराले लेख्नुभएको छ : “वि.सं. १९९३ को आखिरी अथवा ९४ सालको सुरुतिर “नेपाल नागरिक अधिकार समिति” स्थापना गरेवापत काठमाण्डौमा शुक्रराज शास्त्रीलाई पक्रेर कैद गरियो ।”

ठीक त्यसै समय जुद्ध शम्शेरका प्रिय बडामहारानी पद्म कुमारी देवी नागरिकका सेवामा समर्पित भएर लागेकी देखिन्छन् । उनले आफ्नो नाम र समाजसेवी काम सहित उल्लेख गरेर काठमाण्डौको टोखाको

मूल चोकमा राख्न लगाएको शिलापत्रमा यस्तो कुँदिएको छ :

“श्री मङ्गलमूर्त्य नमः ॥ टोखा सहरमा सफा पानी नभई कुलो र इनारको पानी खान परी त्यहाँका बासिन्दालाई र त्यसै

गाउँको बाटो गरी आउने जाने प्रजा प्राणीलाई समेत बेसुविधा भएको कुरा ओजस्वी राजन्य प्रोज्वल नेपाल तारा अति प्रवल गोष्ठा दक्षिण बाहु पृथुलाधीश श्री

श्री श्री महाराज जुद्ध समसेर जङ्ग बहादुर राणा प्रायमिष्टिर एण्ड सुप्रीम कमाण्डर इन चीफका धर्मपत्नी हामी श्री श्री श्री बडामहारानी पद्म कुमारी देवीका हजूरमा जाहेर भएकोले हामीबाट सो सहरमा कलधारा तयार गराइ प्रतिष्ठा समेत गरी....

भूयो भूयो भावितो भूमि पाला नत्वा नत्वाया वते रामचन्द्र ॥

सागात्योप धर्म सेतुनं राणाकाले पात्वनी यो भवझी ॥

भन्ने यो पुरानो श्लोकलाई दोहोर्याउँदै पछि हुने स्वज्जनहरु सित प्रार्थना गरी प्रतिष्ठा गरिएका कलधाराहरुले सबैको सुख शान्ति मिलोस् भन्ने पवित्र कामनाले आजको शुभ दिनमा कलधारा खोली सर्वसाधारणको उपयोगका निमित्त उत्सर्ग गरिबक्सैको छ । इती सम्वत् १९९४ साल सम्वत् वैशाक २२ गते रोज शुभम् ।”

शिलापत्रमा उल्लेखित वाक्यले तत्कालीन अवस्थामा टोखामा रहेका इनारहरु साथै कुलोहरुका पानी खान हुने गरी सफा नभएको र स्थानीय नागरिकबाट त्यसको विकल्पका रुपमा आफूकहाँ जाहेर गर्न आएको देखाइएको छ । त्यसताका प्राचीन नेवा: बस्ती टोखामा दर्जनभन्दा बढी इनार साथै कुलो रहेको स्थानीय ज्येष्ठ नागरिकहरुका स्मृतिमा रहेका छन् । स्थानीय ८१ वर्षीय पूर्णमान डंगोललाई उल्लेख गर्दै उहाँका पुत्र मुक्तिमान डंगोलले दिनुभएको जानकारी अनुसार टोखामा त्यतिबेला कुनै सार्वजनिक कलधारा थिएन, तलेजु पूजाका लागि त्यस परिसरमा शुद्ध जल र खानेपानीका लागि चारकुने आकारको एकमात्र मान्छे, छिर्न मिल्ने इनार थियो र त्यसै इनारबाट पानी लिएर उपभोग समेत गर्ने गरेको थियो । साथै पानीका लागि कलधाराहरुको प्रयोग साथै पुराना इनारहरु पुरिँदै र लोप नै हुँदै गएको स्थानीयले प्रत्यक्ष अनुभव गरेका छन् ।

टोखा उत्तरी काठमाण्डौको उचाइमा रहेको भू-भागमा अवस्थित प्राचीन सहर हो । त्यहाँको थन्केलाछि (माथिल्लो चोक) मा संवत् ५१७ उल्लेखित लिच्छविकालीन शासकहरु शिवदेव र अंशुवर्मा दुवैको नाम कुँदिएको शिलापत्र रहेको छ । त्यस शिला अभिलेखमै पनि कुलो, पानी, खोलो जस्ता शब्दहरुको प्रयोग प्राथमिकताकासाथ अत्यधिक भएको पाइएकाले त्यस ठाउँमा पानीको व्यवस्थापन लिच्छविकालदेखि नै कठिनतापूर्वक हुँदै आएको प्रष्ट हुन्छ ।

शिला अभिलेखको विवरण अनुसार खोलाको पानी कुलोमार्फत् नागरिकका घर आँगनमा पुर्‍याउँदै आएको टोखामा समयको कालक्रमसँगै इनारहरु बनेको र जुद्ध शम्शेरकी पत्नीमार्फत् नयाँ

कलधाराहरु बनाइएपछि ती इनारहरु पनि मासिँदै गएको प्रष्ट हुन्छ ।

गएको महिना मात्रै टोखाको “क्वाख” भनिने तलेजु लगायत अन्य धार्मिक तथा सांस्कृतिक परिसरमा जमिन खन्दा अन्यत्रभन्दा भिन्न आकार प्रकारको चारकुने इनार आकृति भेटिएको हो । त्यस इनार जुद्धपत्नी पद्म कुमारी देवीले कलधारा निर्माण गराउनुभन्दा अघि तलेजु पूजासित सम्बन्धित रहेकोमा द्विविधा रहेन । तर पुरिँदा भएका कुलो र इनारहरुलाई पानी खान अयोग्य घोषणा गर्दै नागरिकका उपभोगबाट पन्छाइएको थियो भन्ने पनि शिलापत्रमा कुँदिएको अभिलेखबाट प्रष्ट भएको छ ।

शुक्रराजलाई पक्राउ गरिएपछि १९९४ सालको असोज २ गतेका दिन श्री ३ जुद्धले आफ्नो शालिक काठमाण्डौको नयाँ सडकको मध्य भागमा ठड्याउन लगाए, जो अद्यापि रहेको देख्न सकिन्छ । त्यसको केही महिनामै जुद्धले ललितपुरको जावलाखेलमा नेपालभरि भेटिएसम्मका जिउँदा जनावर र चराहरु राखेर चिडियाखाना उद्घाटन गरे । त्यसको तीन वर्षअघि नै जुद्धले टोखाभन्दा माथि शिवपुरी जंगलबीच क्षयरोगीहरुलाई राख्ने भवन उद्घाटन गरिसकेका थिए ।

वीर शम्शेरदेखि देव शम्शेर, चन्द्र शम्शेर, भीम शम्शेर लगायतका पालामा पनि कलधाराहरु उपत्यकाका विभिन्न बस्तीका टोल र चोकहरुमा राखिएका भेटिन्छन् । तर यसरी शिलापत्रमै कुँदिए कुलो र इनारहरु विस्थापित गर्ने काम जुद्धपत्नी पद्म कुमारी देवीबाट मात्रै भएको देखिन्छ । त्यसपछि पनि थुप्रै कलधारा लगायत अन्य प्रकारका आधुनिक धाराहरु बस्तीहरुमा बनाइए । तर राजनीतिक सन्निकट विद्रोहको सम्भावित संकटमा परेको जुद्ध शासनमा बनाइएका कलधाराहरु प्रतिष्ठा गर्नका लागि टोखामा राखिएको शिलापत्रमा कुँदिएका हरफहरुले पद्म कुमारी देवीको शासकीय महत्वाकाङ्क्षा अभिव्यक्त भएको रुपमा देख्न सकिन्छ।

महाभूकम्पपछि श्री ३ जुद्धकै निर्देशन अनुसार बनाइएको सहायता कोषमा पनि रकम सहयोग प्रदान गरेकी पद्म कुमारी देवीको नाम जुद्धले महाभूकम्पको स्मृतिमा बनाइएको अभिलेखीय स्तम्भमा पनि उल्लेख गरिनुले पद्म कुमारी जुद्धको शासकीय काममा निकट हुन् भन्ने निश्चित छ । १९९७ सालमा राणा शासनका विरोधमा नागरिकलाई जागरुक गर्दै सङ्गठित गरेकोमा चार युवाहरुलाई मृत्युदण्ड दिइएपछि नागरिकको परिवर्तनको चाहनासामु टिक्न नसकिने अवस्था आएर २००५ साल मंसिरमा मातृभूमि नै त्याग्दै सदाका लागि भारततर्फ प्रस्थान गरेका जुद्ध शम्शेरको जीवन इतिहासमा उनकी पत्नी पद्म कुमारी देवीको जीवन मात्रै नभइ टोखाको पानी पनि जोडिएको छ । जसको साक्षी-प्रमाण टोखामा अद्यापि सुरक्षित राखिएको छ ।

कलधारा निर्माणपछि प्रयोजनहीन हुँदै विस्मृतिमा पुगेको ८५ वर्षपछि पुरिएको अवस्थामा भेटिएको इनार आकृतिले सांस्कृतिक संरक्षित क्षेत्र टोखामा पुरातत्वप्रति चासो राख्नेहरुमा उत्सुकता जगाएको छ । त्यसले उच्च भूभागमा अवस्थित टोखाका बासिन्दाले खानेपानीका लागि गरेको सङ्घर्षको इतिहास भल्काइरहेको छ साथै राणाकालीन नेपालको सामाजिक, आर्थिक र राजनीति पनि प्रतिविम्बित छ ।

उत्थालो अनलाइनबाट

नेवार समुदाय र योमरी बनाउने तरिका र यसको महत्व

नेवारहरुबीच पनि ठाउँ अनुसार यो पर्व मान्ने चलनमा आंशिक भिन्नता हुनसक्छ । तर पनि योमरी पुन्ही (धान्य पूर्णिमा) को दिन काठमाडौँ उपत्यका लगायतका नेवारहरुले चामलको पिठो मुखेर अंजीर आकार बनाई त्यस भित्र तिल मिसाइएको चाकुको भोल हालिन्छ, र त्यसलाई उसिनेर पकाइन्छ । यसका साथै मासको पेस्ट हालेर माय्मरी बनाई खाने चलन पनि छ । यस दिन चामलको पिठोबाट लक्ष्मी, कुबेर आदि थरिथरिका देवीदेवता पनि बनाइ हुकुटीमा राखेर पुजिन्छ । योमरी पुन्ही सम्बन्धी किंवदन्ती यस प्रकार छ । योमरीको उत्पत्तिलाई ‘रत्नवदाने बुद्ध वचन’ मा उल्लेख गरिए अनुसार लिच्छवीकालका प्रख्यात राजा अंशुवर्माको पालामा पाञ्चाल नगर (अहिलेको पनौती) बाट शुरु भएको किंवदन्ती छ ।

तिहारमा देउसी खेले जस्तै यस दिन बेलुका विशेषतः नेवारहरुले ‘त्य:छिं, त्य: ब्वर्काछिं, त्य: भनि योमरी तथा अन्य नगद जिन्सी मान्ने चलन थियो । समयक्रमसँगै बालबालिकाहरुको छुट्टै रुची र प्राथमिकताका कारण यो चलनको लोकप्रियतामा कमी आएको पाइन्छ ।

कसरी बनाइन्छ, योमरी ? योमरी तथा माय्मरी बनाउनको लागि आवश्यक चामल तथा चाकुमा शक्ति प्रदायक कार्बोहाइड्रेट प्रशस्त मात्रामा पाइन्छ । त्यसैगरी योमरीमा राखिने चाकु पनि विशेषतः यो शक्तिप्रदायक खाद्य पदार्थ हो । यसमा कार्बोहाइड्रेट उच्च मात्रामा हुन्छ । त्यसो भएर जाडो महिनामा यो पर्वको मनाउनुको सान्दर्भिकता पनि छ । किनकि जाडोयाममा शारीरिक तापको लागि क्यालोरी प्रदायक कार्बोहाइड्रेटको आवश्यकता हुन्छ । चाकुमा क्याल्सियम, आइरन, क्यारोटिन पनि पाइन्छ । यो विभिन्न आयुर्वेदिक औषधि बनाउन प्रयोग गरिन्छ । नेवारी सम्प्रदायमा माघे संक्रान्तिमा बाहेक सुत्केरी महिलालाई पनि अधिक ख्वाइन्छ । यसले शरीरमा शक्ति दिन, खोकी निको पार्न, पाठेघर खुम्च्याउन मद्दत दिन्छ ।

चाकुमा मिसाइने तिल जाडो याममा खानाले शरीरमा थप ऊर्जा प्राप्त हुन्छ । कालो तिल सबैभन्दा गुणकारी मानिन्छ । यो वात, पित्त र कफनाशक हुन्छ । तिलमा भिटामिन ई समेत हुन्छ । तिलमा प्रोटिन, क्याल्सियम, भिटामिन बी कम्प्लेक्स प्रचुर मात्रामा हुन्छ । यसको सेवनले मानसिक दुर्बलता एवं तनाव हटाउँछ । दाँत बलियो पार्न, अल्काईबाट बच्न, कपाल झर्न तथा फुल्लबाट जोगाउन तथा तिल उपयोगी मानिन्छ ।

चाकुको लेदोमा थप स्वादिष्ट बनाउन नरिवलको धुलो मिसाउन सकिन्छ । त्यसो त नरिवलको उपयोग फल, पानी र रसका रुपमा गरिन्छ । यो पुष्टिकारक, बलवर्द्धक, रक्तविकार एवं वातपित्त नाशक हो । यसको पानीले तिर्खा मेटाउने, पाचन बढाउने गर्दछ । यो विर्यवर्द्धक पनि हुन्छ । यसमा शरीरका लागि अति उपयोगी भिटामिन ए, बी, सी का साथै प्रोटिन, क्याल्सियम र आइरन हुन्छ ।

आन्द्राको जीर्ण रोग क्रोहन्स डिजिजका लागि उपयोगी नरिवल आन्द्रामा जलन, पखाला, दिसामा रगत आउने, तौल कम हुने क्षमता हुन्छ । यसमा कोर्टिकोस्टोराइड जस्तै फाइटोस्टेरोल्स हुने हुनाले सुजन आदि घटाउन मद्दत गर्दछ । ताजा नरिवलमा प्रशस्त मात्रामा पाइने जिंकका कारण मोटोपना घटाउँछ ।

योमरी बनाउनका लागि ताईचिन धानको पिठो, चाकु, भुटेको तिल, तेल, खुवा, थोरै चिनी र चाहिन्छ । योमरी बनाउन तिल भुटेर पिँधिन्छ । चाकुलाई पानीमा पगालिन्छ । यो चाकु पानीमा पिँधेको तिल र अलिकति पिठो मिसाएर उमालेर लेदो बनाइन्छ । थप स्वादिलो बनाउन खुवा, नरिवलको धूलो मिसाउन पनि सकिन्छ ।

योमरी बनाउने क्रममा चामलको पिठोमा तातो पानी मिसाएर मुछिन्छ । यस क्रममा पिठोलाई थप गिलो बनाउन थोरै तेल मिसाउन सकिन्छ । ठिक मात्रामा नरम भएपछि सेतो नरम (मलमल) कपडाले छोपेर राख्नुपर्छ, जसले गर्दा पछि कडा हुन पाउँदैन ।

दुबै हातमा थोरै तेल लगाएर सानो ठिक्कको पिठाको डल्लो लिई अंजीर (घण्टा) आकार बनाई तलको पिँधतिर बाट प्वाल बनाइन्छ । आवश्यक मात्रामा प्वाल बनाएपछि वा वरिपरिको भित्ता ठिक्कको पातलो भएपछि पिँधतिरबाट चाकुको लेदो राखी घुमाउँदै मुख सानो सानो बनाउँदै लंगि मुख टालिन्छ ।

यसैबीच डेक्कीमा पानी उमालिन्छ । यसरी निश्चित संख्यामा योमरी बनाएपछि त्यसलाई प्वाल प्वाल भएको भाँडो (म:म: पकाउने जस्तो) मा राखी पानी उमालेर राखेको डेक्कीमाथि राखिन्छ । बाफबाट मात्र पाकेो हिसाबले माथि बाट ढक्कन राखी ठिक्कको आगोमा बसालिन्छ । करिब १० मिनेट बफाएपछि ढक्कन निकालेर कुनै एउटा योमरी चिमोटेर पाक्यो पाकेन जाँच गरिन्छ । राम्ररी पाकेको योमरी नरम वा यसको बाह्य भाग एक्कीछनमा चिल्लो देखिन्छ । आजकाल चाकुको ठाउँमा थोरै चिनी थपेको खुवा राखेर पनि योमरी बनाइन्छ ।

माय्मरी बनाउँदा चाकुको लेदोको ठाउँमा मासको पेस्ट हालिन्छ । बारा बनाउन तयार गरिने पेस्टमा जस्तै माय्मरीमा हालिने मासको पेस्ट पनि नुन मसला ठिक्क मिसाई बनाईन्छ । पिठो मुछ्ने, डल्लो बनाउने, डल्लोमा मासको पेस्ट भर्ने अनि बफाउने तरिका योमरी पकाउँदा जस्तै हो । चिन्न सजिलो हुने हिसाबले पनि माय्मरीको आकार चाहिँ त्रिकोण एवं चेप्टो आकारमा बनाइन्छ । गुलियो योमरी मात्र खदि गर्दा नुनिलो स्वादको माय्मरी खानु मज्जै आउँछ ।

योमरीसँगै धान्यपूर्णमाका दिन बनाइने माय्मरीमा प्रयोग हुने मास प्रोटिनको मुख्य श्रोत हो । यसले शरीरमा तागत र भोजनमा रुचि बढाउँछ । यसले शरीरलाई चुस्त, तन्दुरुस्त राख्नुका साथै रक्तनलीलाई शक्ति पनि प्रदान गर्दछ ।

कलेजोको लागि पनि लाभदायी मानिन्छ । यसको अलावा मासमा मुख्यतः पानी, क्याल्सियम, फस्फोरस, आइरन र रेसा पाइन्छन् । यसमा पाइने लवणको मिश्रणले रगत बन्न मद्दत गरि स्वास्थ्यलाई थप फाइदा गर्दछ । मास मृगौलासम्बद्ध रोगमा समेत फाइदाजनक हुन्छ । यसमा एन्टिअक्सिडन्टको मात्रा बढी हुन्छ । एन्टिअक्सिडेन्ट शरीरका कोशिका मर्मतमा उपयोगी मानिन्छ । मासमा ‘फाइटोइस्ट्रोजेन’ पाइने भएकाले स्तन क्यान्सरको जोखिम पनि घटाउँछ ।

शरीरको कोशिका प्रक्रियाका लागि निकै आवश्यक राइबोफ्लेविन मासमा अत्याधिक पाइन्छ । मासबाट थोरै मात्रामा क्यालोरी (उर्जा) पनि पाइन्छ । मासमा ‘ग्लाइसेमिक इन्डेक्स’ कम हुने हुनाले मासले रगतमा चिनीका मात्रा बढाउँदैन ।

यसमा पाइने फाइबरले रगतमा चिनीको स्तर एकनासको बनाइराख्न सहयोगी हुन्छ । यही विशेषताले गर्दा मधुमेह रोगीलाई खाने सल्लाह दिइन्छ । मासमा पाइने घुलनशील रेसा (फाइबर) मुटुरोगीका लागि निकै लाभदायक हुन्छ । मास नियमित खानाले ६ सातामा रगतमा कोलेस्टेरोलको घट्छ र रक्तचाप पनि बढ्दैन । हृदयाघातको जोखिम घट्न सक्छ । कब्जियतका समस्या भएकाका राम्रो गर्दछ ।

- अजलाएनखबरबाट

राष्ट्रियसभा.....

र बंगलादेशमा बिजुली बेच्दाका नाफाघाटाको कुरा गरे । सत्ता प्रतिपक्षका सांसदले एक स्वरमा विद्युत् व्यापारको कुरा गरे । उनीहरूले भारत र बंगलादेशमा बिजुली बेच्ने हावादारी कुरा गरे ।

त्यस्तै विभागीय मन्त्री रमेश रिजालले सांसदको भाकामा लय मिलाएर प्रधानमन्त्रीको भारत भ्रमणका क्रममा विद्युत् खरिद बिक्रीको कुरा भएको भनेर संसदमा जवाफ दिए । संसदमा दर्ता भएको विधेयक अध्ययननै नगरी सांसदहरूले आफ्नो विज्ञता परीक्षण राष्ट्रिय सभामा देखाए । सांसदहरूले उठाएका विषय र मन्त्रीले दिएको जवाफलाई नै आधिकारिक मानेर राष्ट्रिय सभामा छलफल टुंग्याइयो । राष्ट्रिय सभा अध्यक्षले ‘यो विद्युत् व्यापारसम्बन्धी विधेयक नभई विद्युतीय व्यापारसम्बन्धी विधेयक भएको कुरा म स्मरण गराउन चाहन्छु,’ भनेर छलफल टुंग्याइदिए ।

त्यसलगत्तै राष्ट्रिय सभा अध्यक्षले विधेयक स्वीकृतिका लागि पेश गरे । सर्वसम्मतले विधेयक स्वीकृत भयो । सांसदले बोलेको कुरा इतिहासमा रेकर्ड भयो ।

त्यस्तै अहिले कांग्रेसबाट लगातार पछिल्ला दुई चुनाव हारेका कृष्ण सिटौला जित्ने सजिलो बाटोबाट राष्ट्रिय सभामा जाँदैछन् । संविधानको मस्यौदा लेखन समितिको सभापति रहिसकेका सिटौलालाई थाहा नभएको होइन, प्रतिनिधि सभाको चुनाव हारेको व्यक्ति त्यो कार्यकाल बाँकी रहुन्जेल राष्ट्रिय सभामा जानु अनैतिक हुन्छ ।

राष्ट्रिय सभामा कस्ता जनप्रतिनिधि पुगेका छन् र उनीहरूले कानून निर्माणमा कस्तो भूमिका खेलिरेहेका छन् भन्ने जान्नुका ‘विद्युतीय व्यापार’लाई ‘विद्युत् व्यापार’को रूपमा परिस्कृत गरिदिने कतिपय प्रकाण्ड विद्वानहरू राष्ट्रिय सभाबाट विदा हुँदैछन् ।

त्यही विद्वत सभामा जानका लागि अहिले दौडधूप छ । प्रतिनिधि सभा र प्रदेशसभा चुनाव हारेर अनुभव बटुलेकाहरू त्यही विद्वत सभामा जान लामबद्ध भएका छन्, जसले देशको माथिल्लो सदनको इज्जत र गरिमा बचाइदिने छन् ।

राष्ट्रिय सभाको गरिमा जोगाउन तमिस्रएका कांग्रेसका अर्का नेता हुन्, जीतजंग बस्नेत । तरुण दलको अध्यक्ष बनेका बस्नेतको खुदी र विज्ञता भनेकै शेरबहादुर देउवालालाई रिफाउनु हो । जीतजंगलाई उम्मेदवार बनाउन । मध्यरातसम्म कांग्रेसको बैठक चल्थो ।

आनन्द ढुंगानाले पनि मधेश प्रदेशबाट राष्ट्रिय सभामा जाने सौभाग्य पाए । पटक-पटक अवसर पाएका उनमा त्यस्तो के विज्ञता थियो ? त्यसै पनि समानुपातिक समावेशीको विरोधी भनेर आरोप लागेको नेपाली कांग्रेसले मधेश प्रदेशमा कुनै मधेशी अनुहार फेला पार्न नसकेर हो ? यसको मूल्य उसले आगामी चुनावमा चुकाउने नै छ ।

ढुंगानाको उम्मेदवारीसँगै कांग्रेसले समावेशीपनको पनि भद्दा मजाक उडाएको छ । जीतजंग र आनन्द ढुंगानालाई न्याय गर्दा कांग्रेसमा गोपालमान श्रेष्ठहरूलाई भने अन्याय भएको छ ।

विभिन्न क्षेत्रमा योगदान गरेका विशिष्ट व्यक्तिको सूचीमा जीतजंगमात्र होइन भक्क

सुवेदीहरू पनि छन् । २०६४ सालमा माओवादीको भेलवाढी आएको समयमा माधव नेपाललाई पराजित गर्नुबाहेक उनले त्यस्तो के योगदान दिएका छन् र उनी रोजिए ?

हुनतः प्रालिजस्तो बन्दै गएका पार्टीमा दलका नेताका परिवारका सदस्य, भाइभतिजा र साला-सालीको कोटा भरिएपछि बल्ल अन्य कार्यकर्ताले पाउने हुन् । माओवादीमा अहिले त्यही भइरहेको छ, टिकट नपाउनेहरूको रुवाबासी । पार्टीमा कुनै मापदण्ड र सिद्धान्त भएको भए उम्मेदवारी वितरण यस्तो हुने थिएन । ल्थ्यार्क्याल लामादेखि रवीन्द्रप्रताप शाहसम्म पुग्दा जनयुद्ध लडेका माओवादी कार्यकर्ताले विगतमै न्याय पाइसकेका हुन् ।

विज्ञ र योग्यभन्दा पनि दलहरूले ‘पार्टीमा अवसर नपाएका’हरूलाई राष्ट्रिय सभामा लैजाने मापदण्ड बनाएपछि एकैपटक राष्ट्रिय सभामा पुर्‍याएपछि हुने त्यही हो, विद्युतीय व्यापार विधेयकमाथिको छलफलमा विद्युत् बेच्ने कुरा । जे होस्, राष्ट्रिय सभा कार्यकर्ता व्यवस्थापन गर्ने उपयुक्त ‘डम्पिङ साइट’ बनेकै छ । प्रत्यक्ष चुनाव लड्न नपरी ६ वर्ष सांसद बन्ने र उस्तै परे मन्त्री पड्काउन पाइने यो व्यवसाय फस्टाउँदै जाओस् । तुलनात्मक रूपमा राम्रा र समावेशी उम्मेदवार नेकपा एमालेले सिफारिश गरेको छ । चुनावमा हार्ने निश्चित भएकाले मात्र उनीहरूले उम्मेदवार बन्ने अवसर पाएका हुन् । चुनाव जित्ने निश्चित भएको भए एमालेमा पनि ‘एकनाथ ढकाल, राज्यलक्ष्मी गोल्लू र मोतीलाल दुगड’हरूकै बोलबाला चल्ने थियो ।

नयाँ संविधान जारी भएपछि गठन भएको राष्ट्रिय सभाले पहिलो कार्यकाल (यो स्थायी सदन हो, यो निरन्तर रहन्छ, तर चिन्तामा ६ वर्ष परेका सांसदको हकमा) पूरा गरेको छ । ६ वर्षे कार्यकालको समीक्षा गर्दा राष्ट्रिय सभाले आफूलाई ‘माथिल्लो सभा’को भूमिमा स्थापित गर्न सकेको छैन । केवल प्रतिनिधि सभाले पारित गरेका विधेयक भटाभट पारित गर्ने ‘रवर स्ट्याम्प’को रूपमा राष्ट्रिय सभाले पहिलो ६ वर्ष गुजारेको छ ।

प्रतिनिधि सभाले पारित गरेर पठाएका विधेयक राष्ट्रिय सभाले खुरुखुरु पारित गर्‍यो । कतिपय अवस्थामा त सरकारले प्रतिनिधिसभामा नभई राष्ट्रिय सभामा लगेर विधेयक पारित गराउने उल्टो र सहज बाटो रोज्थो ।

राष्ट्रिय सभाको औचित्य केवल राजनीतिक दलका नेता व्यवस्थापनमा मात्र देखिएको छ । जनतामा आशा जगाउने काम केही गर्न सकेको देखिँदैन, वरु प्रदेश संरचनाजस्तै राष्ट्रिय सभा पनि देशलाई कंगाल बनाउने सेतो हाती हो भन्ने भाष्य सृजित हुँदै गइरहेको छ ।

नियमावलीमा जस्तो व्यवस्था गरिए पनि कानून निर्माणको सुल्टो बाटो भनेको प्रतिनिधि सभाले पारित गरेको विधेयक राष्ट्रिय सभाले ‘रिभ्यु’ गर्नुपर्ने हो । राष्ट्रिय सभाको नालायकी प्रतिनिधि सभा विघटनको समयमा पनि देखियो । केपी शर्मा ओलीले गैर संवैधानिक ढंगले प्रतिनिधि सभा विघटन गरेको समयमा राष्ट्रिय सभाले आफ्नो भूमिका देखाउन सकेन । संविधान र संसदीय व्यवस्थाले गरेको परिकल्पना

त्यस्तो निरीह माथिल्लो सभा होइन, जो कार्यकारीको छाया होस् । भारतमा हेर्‍यौं भने पनि राज्यसभा सरकारप्रति यति लाचार देखिँदैन ।

नेकपाको दुईतिहाइको सरकार रहेको समय (२०७४-२०७७) मा प्रतिनिधि सभा कम्युनिस्ट छार्या भत्किने खालको थियो । सरकारलाई सन्तुलन र नियन्त्रण गर्नुपर्ने प्रतिनिधि सभाका सभामुखहरू सरकारप्रति अनुग्रहित देखिन्थे । जस्तो कि तत्कालीन सभामुख कृष्णबहादुर महाराले संसदीय समितिको काम सरकारलाई निर्देशन दिने होइन भनेर समितिलाई पंगु बनाउने काम गरेका थिए ।

६ वर्षको कार्यकालमा राष्ट्रिय सभा अध्यक्ष गणेश तिमिल्सिना नेकपा एमालेको कार्यकर्ताभन्दा माथि उठ्न सकेनन्, जसरी माओवादीका दुई सभामुख महारा अग्नि सापकोटा प्रचण्डको आदेशपालक कार्यकर्ताको रूपमा रहेका थिए । महारा र सापकोटाले बहुचर्चित अमेरिकी आर्थिक सहयोग कार्यक्रम मिलेनियम च्यालेन्ज कम्प्याक्ट (एमसीसी) अड्काएर राखेका थिए ।

राधेश्याम अधिकारीजस्ता संविधान र संसदीय व्यवस्था बुझेका केही सांसद थिए पहिलो कार्यकालमा, तर उनीहरू पनि खरो उत्रिन सकेनन् । परशुराम मेधी गुरुङहरूले पनि कुनै छाप छाड्न सकेनन् । आफ्नो कार्यकालमा रामनारायण बिँडारीले सभालाई जीवन्त राखेगरी आफ्ना कुरा राखे । कम्तीमा बिँडारी बोल्दा कोही सांसद निदाउन पाएनन् । तर राष्ट्रियसभालाई राजनीतिक दलहरूले नेता व्यवस्थापन गर्ने भर्तिकेन्द्रको रुपमा मात्र सीमित गर्न खोजेको छ । जसको कारण पनि वर्तमान राज्य प्रणाली प्रति आमजनसमुदायको अरूची बढ्दै गएको छ । यो वर्तमान प्रमुख दलहरूको लागि भविष्यमा अनुत्पादक स्थित बन्ने तय छ । जसको बारेमा दलहरूले एक पटक सोच्नु आवश्यक छ ।

एमाले.....

उनले वागमती प्रदेशको आन्तरिक राजनीतिक स्थितिको विश्लेषण गर्दै भने, “विगतमा प्रतिपक्ष र सत्तापक्षबीच भएको सहमतिअनुसार प्रदेशस्तरीय बजेट बाँडफाँटमा समेत निष्पक्षता कायम गर्न नसकेकाले वागमती प्रदेश सरकार निकम्मा भएको छ । यो सरकारले जनप्रतिनिधिहरूलाई समेत विभेदकारी नीति लागू गरेको छ । जनु दोषपूर्ण नीतिका कारण वागमती प्रदेशका स्थानीय र राष्ट्रियस्तरका विकास निर्माणका कायहरू ठप्प रहेको अवस्था छ । विकासका मामिलामा राजनीति गर्न हुँदैन भन्ने एमालेको मान्यता रहेको छ ।”

सांसद थापाले प्रदेशसभामा पाँच वटा समिति गठन गरिएता पनि उक्त समितिको सभापति अहिलेसम्म चयन गर्न सकेको छैन । जसका कारण ज्येष्ठ सदस्यमार्फत समितिको गतिविधि सञ्चालन गर्नुपरेको छ । यसले समग्रमा संसदीय मूल्यमान्यताको सिद्धान्तलाई खिल्ली उदाएको छ । एमाले विधि र विधानअनुसार संसदीय समितिहरू निष्पक्ष र स्वतन्त्र ढंगले चल्नुपर्दछ भन्ने पक्षमा उभिन चाहन्छ । वागमती प्रदेशको गठबन्धन सरकार संसदीय विकासको संस्थागत विकासमा ध्यान नदिएर तदर्थवादमा बस्न रमाएको देखिन्छ।”

उनले गठबन्धन

सरकारले एमाले र नेमकिपाका उम्मेदवारहरूले चुनाव जितेको क्षेत्रमा योजना, आयोजनाहरू सञ्चालन नगरेर ती तत् तत् क्षेत्रलाई योजनाबाट विमुख बनाइएको आरोप पनि लगाए । वर्तमान वागमती प्रदेश सरकारको एकलौटी, एकाधिकारवादी चरित्रका कामकारवाहीबाट जनतामा प्रदेश र संघीयता भनेको सेतो हाती हो भन्ने टिप्पणीलाई बल पुर्‍याउने काम गरेको सांसद थापाको भनाइ रह्यो । उनले भने, “गठबन्धनको प्रदेश सरकारको अदूरदर्शी कामले रणनीतिक सडकहरू, सिरुटार, बालकोट र दधिकोटमा सञ्चालित आयोजनाहरू अलपत्र अवस्थामा रहेको छ । ख्वप विश्वविद्यालय बनाउन पनि सबै एकजुट भएर लाग्नुपर्दछ । जनताको विकास र निर्माणका कार्यमा पार्टीगत रडले प्रश्रय पाउनु हुँदैन ।”

उनले एमाले प्रतिपक्षमा रहेर पनि सूर्यविनायक-धुलिखेल सडकका काम समयमै सक्याउन पछै भनेर हरेक सहयोग र समन्वय गरेर अगाडि बढिरहेको बताए । उनले भक्तपुरमा रहेका १७ वटा अस्पताललाई विशेषज्ञता (स्पेसिलाइज्ड सर्भिस दिने) को अस्पलातको रूपमा विकास गर्ने हो भने भक्तपुरवासीलगायत अन्यले पनि सुलभ र सहज तरीकाले उपचार हासिल गर्न सक्ने विचार व्यक्त गरे । सांसद थापाले चुनावबाट निर्वाचित भएर आइसकेपछि राजनीतिक पार्टीको सदस्यलाई जस्तो व्यवहार नगरेर जनप्रतिनिधिको रूपमा समान र उचित व्यवहार गर्ने राजनीतिक संस्कारको आवश्यकता रहेको चर्चा पनि गरे ।

चाकु....

छा अहिले नै चाकु किन्ने नभइ खरिदका लागि ‘बुकिङ’ गर्न उनीहरू त्यहाँ पुगेका पाइएको छ ।

टोखाको चाकु काठमाडौँका असन, इन्द्रचोक, भक्तपुर, पाटन, कीर्तिपुर र उपत्यका बाहिरको नारायणघाट, पोखरा, बुटवल, वि र ा ट न ग र ल ग ा य त क ा सहरमा पनि बिक्री हुँदै आएको छ। टोखा परम्परागत चाकु संरक्षण समाजका अध्यक्ष कृष्ण श्रेष्ठ मडिसर र पुसमा यहाँका उद्योगीलाई चाकु बनाउन भ्याइनभ्याइ हुने गरेको बताउँछन्। “टोखाका चाकु उद्योगीहरूले वार्षिक २५ देखि ३० लाख मूल्य बराबरको चाकु र उखुबाट बन्ने विभिन्न परिकारहरू बिक्रीवितरण गर्दै आएका छन्,” उनले भने ।

नेवारी भाषामा ‘टु’ को अर्थ उखु, ‘ख्यः’ को अर्थ ‘फल्ने ठाउँ’ हो। टोखा उखुखेती तथा चाकु उत्पादनका लागि प्रसिद्ध ठाउँ हो। अध्यक्ष श्रेष्ठ टोखामा परम्परादेखि नै उखुखेती हुने र उक्त उखुबाट चाकुलगायत विभिन्न परिकार बनाइने भएकाले पनि टोखाको चाकुको महत्व देश र विदेशमा रहेको बताउँछन् ।

नेवारी भाषामा ‘टु’ र ‘ख्यः’ भन्दाभन्दै उक्त शब्द अपभ्रंश हुँदै ‘टोखा’ हुन गएको मानिन्छ। टोखा नगरपालिकाको नामकरणसमेत टोखा बजारबाट भएको हो। टोखा नगरपालिकाले समेत टोखाको चाकु संरक्षणमा काम गरिरहेको छ। टोखा नगरपालिकाका नगरप्रमुख प्रकाश अधिकारी टोखाको चाकु संरक्षणका लागि टोखाले चाकु उत्पादनसम्बन्धी तालिम तथा उखु क्षेत्रको भ्रमणसमेत गरेको बताउँछन्। टोखा नगरपालिकाले आफ्नो नीति तथा कार्यक्रममा टोखाको चाकु अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा ‘ब्रान्डिङ’ गर्ने घोषणा गरेको उनको भनाइ छ ।

अहिले टोखामा उखुखेती हराउँदै गएको छ। टोखामा उत्पादन हुने चाकुका लागि आवश्यक पर्ने सख्खर तराईका विभिन्न जिल्ला र गुल्मीबाट आउने गरेको छ। टोखाको चाकु संरक्षणका लागि टोखा परम्परागत चाकु संरक्षण समाजले नगरपालिकाबाट दिएको दुई लाख ५० हजार अनुदानले तराई र गुल्मीको उखु निरीक्षणका लागि खर्च गरेको समाजका अध्यक्ष श्रेष्ठले बताए। सो समाजले गुल्मीको छत्रबास गाउँपालिकासँग भगिनी सम्बन्धसमेत स्थापित गरेको छ। गुल्मीको छत्रबास गाउँपालिका उखुका लागि प्रख्यात क्षेत्र हो ।

यस्तै, वार्षिक ठूलो सङ्ख्यामा मानिसहरू टोखामा चाकु उत्पादनसम्बन्धी तालिमका लागि आउने गरेका छन्। टोखामा चाकु बनाउने तालिम लिएर देशका विभिन्न स्थानमा गएर उद्योग सञ्चालन गरी काम गर्ने गरेको टोखा परम्परागत चाकु संरक्षण समाजले जनाएको छ। हाल नेपालभर ५० देखि ६० चाकु उद्योग छन्। जसमध्ये १४ वटा टोखामा छन्। माघे सङ्क्रान्ति पर्वका अवसरमा देशभरका ६० उद्योगमा एक लाख ५० हजारभन्दा बढी व्यक्तिले प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा रोजगारी पाउने गरेको समाजका अध्यक्ष श्रेष्ठ बताउँछन् ।

टोखामा इस्वी संवत् ५१९ देखि चाकु बनाउने प्रचलन चलेको किंवदन्ती पाइन्छ। लामो समयदेखि चाकु बनाउँदै आएको टोखाको परम्परागत चाकु उद्योगलाई बचाउनका लागि विसं २०७३ कात्तिक २२ गते टोखा परम्परागत चाकु संरक्षण समाज स्थापना गरिएको थियो ।

टोखामा ५० वर्षदेखि चाकु उत्पादन गर्दै आएका राजकाजी श्रेष्ठ टोखाको चाकु नेपाल मात्र नभई विश्वका विभिन्न मुलुकबाटसमेत माग आइरहेको बताउँछन्। चाकुको माग अत्यधिक भएपछि बजारसम्म पुर्‍याउन भ्याइनभ्याइ भएको उनको भनाइ छ। टोखाका उद्योगमा हाल सावा चाकु मसला चाकु, स्पेशल चाकु, सेतो लड्डु, कालो लड्डु, बम्बे लड्डु, पुष्टकारी, भुजा लड्डु, बदाम लड्डुलगायत उत्पादन भइरहेका छन् ।

टोखा नगरपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत शेरबहादुर बिसी टोखामा उत्पादित चाकुलाई अन्तर्राष्ट्रियस्तरसम्म लैजानका लागि नगरपालिका प्रतिबद्ध भएर लागेको बताउँछन्। टोखाको चाकु संरक्षणमा नगरपालिका गम्भीर भएर लागेको उनको भनाइ छ। टोखा काठमाडौँ क्षेत्र नं ५ मा पर्दछ ।

काठमाडौँ क्षेत्र नं ५ का सांसद प्रदीप पौडेल टोखाको चाकुलाई गुणस्तरीय रुपमा उत्पादन गरेर अन्तर्राष्ट्रिय बजारससम्म लैजानका लागि आफूले उद्योग मन्त्रालयलाई ध्यानाकर्षण गरिसकेको बताउँछन्। “टोखा चाकुका लागि प्रख्यात क्षेत्र हो, यहाँ राज्यबाटै चाकु उत्पादनको पहल गर्नसके हजाराँै व्यक्तिले रोजगारी पाउनेछन्, त्यसका लागि मैले सम्बन्धित क्षेत्रमा पहल गरिरहेको छु,” उनी भन्छन्। उनी टोखाको चाकुलाई नेपालको चकलेट भनेर अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रचारप्रसार गर्न सकिने बताउँछन् ।

टोखामा उत्पादन भएको चाकु अहिले प्रतिकिलो रु एक सय ३० देखि एक सय ३५ सम्म बिक्री वितरण हुँदै आएको छ। नेवारी संस्कृतिमा माघ १ गते चाकु खानेपर्ने प्रचलन छ। साथै,

नेवार समुदायमा काजरियाको वेलामा पनि चाकु खाने चलन छ। चाकु चिसो लागेका बेला पनि खाने गरिन्छ । चाकु खाँदा शरीरमा धेरै फाइदा हुनाका साथै रोगसँग लड्नसक्ने क्षमता विकास हुने र बालबालिकादेखि वृढावृढीलाई जाडो महिनामा चाकु खुवाउँदा राम्रो हुने मान्यता छ । रासस

नेपाली....

एङ्ग्रेल्सले कम्युनिष्ट घोषणा पत्र लेख्नु भन्दा अगाडी काल्पनिक समाजवादीहरूले समतामूलक समाज कसरी प्राप्त गर्ने भन्नेबारे ज्ञान नभएकोले मार्क्सवादले पूँजीवाद र सामन्ती व्यवस्थालाई बल प्रयोग गरी मात्र फाल्न सक्ने र समाजवाद स्थापनाको कुरा नै मार्क्सवाद भएको बताउनु भयो । उहाँले भक्तपुर नगरपालिकाले समाजवाद उन्मुख तरिकाबाट काम भइरहेकोबारे अध्यन भ्रमणमा आउने जनप्रतिनिधि र पार्टीका प्रतिनिधि मण्डलका सदस्यहरूले भनेको बताउँदै समाजवादी व्यवस्था अनुसार शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारीमा जनताको सहभागिता मूलक काम गरिरहेको भन्नु भयो । उहाँले संविधान र कानुनको परिधिमा बसेर जनताको सेवा गर्ने बताउँदै समाज, देश र जनताको सेवा गर्नु नै समाजवादी व्यवस्थाको हिमायती बन्नु हो भन्नु भयो । वर्गमा विभाजित समाजमा वर्ग संघर्ष अपरिहार्य भएकोमा वर्ग समन्वयको कुरा गर्ने एमाले माओवादी संशोधनवादी भएको बताउनु भयो ।

कार्यक्रममा भक्तपुर नगरपालिका कर्मचारी एशोसियसनका अध्यक्ष गौतम प्रसाद लासिवाले स्तालिन र माओको विचार समय सान्दर्भिक भएकोले त्यसबाट सिक्नु पर्ने बताउनु भयो । उहाँले मानिस राजनीतिक प्राणी भएकोले राजनीतिबाट कुनै कर्मचारी अलग नहुने बताउँदै कामदार जनता शासन सत्ता पुग्न सक्ने स्तालिन र माओले प्रमाणित गरि देखाएको बताउनु भयो । उहाँले ट्रेड युनियनवाद भन्दा जनता र देशको सेवा गर्ने कर्मचारीको रुपमा हामीले काम गर्नु पर्छ भन्नु भयो । उहाँले स्तालिन नभएको भए दोश्रो विश्व युद्धमा संसार साम्राज्यवादीहरूको हातमा जाने थियो र स्तालिनको नेतृत्वको रुसले हितलरलाई पराजित गरी विश्वलाई साम्राज्यवादबाट बचाएको थियो भन्नु भयो । उहाँले माओवादबाट सिक्नु पर्ने, कामगरी खाने वर्गसंग मिल्नु पर्ने, शत्रुको घेरा कम गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिदै सन्तोष अध्ययनको शत्रु भएकोले कर्मचारीहरूले निरन्तर अध्ययनमा जोड दिनु भयो । नयाँ किताब किन पुरानो कोट लगाउ, चिनियाँ युद्धकला र देश र जनताको सेवा गर्ने कला सिक्नु पर्ने बताउनु भयो ।

कार्यक्रममा अर्थशास्त्र अध्ययन समाजका अध्यक्ष मुरज दिदिद्याले स्तालिनको जिवनी, दिल कृष्ण माकले सहि विचार के हो ? माओको लेख, राम कृष्ण प्रजापतिले माओका व्यक्तित्वका आयामहरू, विद्या लक्ष्मी प्रजापतिले माओको जीवनीबारे बताउनु भयो भने विकास प्रजापति र राजेश दिस्तीले पनि स्तालिन र माओको विचारबारे बोल्नु भएको थियो ।

